

Teresa Kosyra–Cieślak

Wynikowy plan realizacji materiału z języka polskiego w czteroletnim liceum ogólnokształcącym

Wersja ze zmianami, 2021

Przeszłość i dziś

Zakres podstawowy i rozszerzony

Wydawnictwo
STENTOR

Warszawa 2021

1

część 2

Korekta
Ingeborga Jaworska-Róg
Skład i łamanie
Wioletta Szebesta
Projekt okładki
Agata Pieńkowska

© Copyright by Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR
Warszawa 2019

Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR

02-793 Warszawa

ul. Villardczyków 10/73

tel. 797 657 960

e-mail: stentor@stentor.com.pl

www.stentor.pl

<https://klubnauczyciela.stentor.pl/>

Program „Przeszłość i dziś”

Wynikowy plan realizacji materiału z języka polskiego w czteroletnim liceum ogólnokształcącym

wersja ze zmianami, 2021

Na podstawie podręcznika

Krzysztofa Mrowcewicza *Przeszłość i dziś. Literatura – język – kultura.*

Liceum i technikum. Klasa 1, część 2. Zakres podstawowy i rozszerzony

Plan realizacji programu języka polskiego odnosi się do podręcznika **Krzysztofa Mrowcewicza *Przeszłość i dziś. Literatura – język – kultura. Liceum i technikum*** – zmodyfikowanego i dostosowanego do programu odpowiadającego nowej podstawie programowej języka polskiego w 4-letnim liceum ogólnokształcącym i 5-letnim technikum. Niniejszy zeszyt obejmuje materiał zawarty w 2. części cyklu i przeznaczony jest do realizacji mniej więcej w drugim półroczu. Materiał literacki i kulturowy zogniskowany jest wokół utworów i tradycji kilku epok: renesansu, baroku i oświecenia. Zgodnie z zamysłem nowej podstawy programowej kształcenie literacko-kulturowe jest ściśle powiązane z kształceniem językowym, dlatego niewiele jest tematów przeznaczonych wyłącznie na zagadnienia językowe. Z zasady realizowane są one funkcjonalnie, w powiązaniu z analizą dzieł literackich. Umiejętności odbioru (w tym – analizy i interpretacji tekstów literackich) są ściśle związane z tworzeniem wypowiedzi i samokształceniem.

Niniejszy plan ma charakter wynikowy. Wiedza (np. o języku czy z teorii literatury) jest sfunkcjonalizowana i przedstawiona w postaci umiejętności opisanych najczęściej za pomocą czasowników operacyjnych. Są wśród nich także takie umiejętności, które wynikają z wymagań zapisanych w podstawie programowej odnoszącej się do ośmioletniej szkoły podstawowej odpowiednio na wyższym poziomie, wyznaczonym przez wymagania ogólne w III etapie kształcenia oraz przypisane temu etapowi lektury.

Zapisy w pierwszej kolumnie planu wyznaczają tematykę i problematykę lekcji (zgodnie z propozycjami podręcznika) – nie stanowią gotowych, zredagowanych tematów lekcji (choć mogą nimi być). Plan jest w tym miejscu elastyczny. Jednostki tematyczne przewidziane są przeważnie na kilka godzin lekcyjnych zogniskowanych wokół utworów literackich wskazanych w trzeciej kolumnie. Nauczyciel może realizować dwugodzinną jednostkę tematyczną lub podzielić ją na dwie odrębne lekcje.

Lektury, których zgodnie z podstawą programową nauczyciel nie może pominąć, zapisane są pogrubioną czcionką. Pozostałe wynikają z programu „Przeszłość i dziś” i zgodne są ze spisem lektur i innych tekstów kultury przewidzianych dla szkoły ponadpodstawowej.

Plan opracowany jest na liczbę godzin wynikającą z ramowych planów nauczania związanych z reformą programową. Przyjęto:

- kształcenie w zakresie podstawowym – 4 godz. tygodniowo;
- kształcenie w zakresie rozszerzonym – łącznie 6 godz. tygodniowo (4 + 2).

[Zgodnie z właściwym rozporządzeniem MEN język polski należy do tych przedmiotów, które mogą być realizowane w zakresie rozszerzonym od klasy I, równoległe z nauczaniem w zakresie podstawowym. Niniejszy plan przewiduje w klasie pierwszej 2 godziny języka polskiego dodatkowe – na treści poszerzenia.]

Przy założeniu, że efektywna nauka faktycznie trwa 35 tygodni, daje to w klasie pierwszej 140 godzin dla zakresu podstawowego oraz *210 godzin dla zakresu rozszerzonego. Na realizację materiału odpowiadającego 2 części podręcznika *Przeszłość i dziś. Renesans, barok, oświecenie* przeznaczono w niniejszym planie odpowiednio: około 75 i *110 godzin. Proponowany tu przydział godzin jest jedynie propozycją i ma charakter elastyczny. Nauczyciel może zmniejszyć bądź zwiększyć liczbę godzin przypisanych tu poszczególnym jednostkom tematycznym.

Zapisy oznaczone gwiazdką odnoszą się do nauczania w zakresie rozszerzonym. Realizacja programu języka polskiego w zakresie rozszerzonym oznacza realizację materiału przeznaczonego dla zakresu podstawowego oraz – dodatkowo – treści poszerzenia.

W planie zamieszczone zostały także dodatkowe propozycje tematów (opatrzone nagłówkiem FAKULTATYWNIE), które nauczyciel może wykorzystać, jeśli uda mu się wygospodarować dodatkowe godziny. Można je uzyskać,

np. rezygnując z godzin przeznaczonych na wprowadzenia do epok (i przenosząc te treści do lekcji poświęconym pierwszym dziełom epoki). W niniejszym planie zarezerwowano na te wprowadzenia odrębne godziny, by stworzyć uczniom okazję do samodzielnej pracy z materiałami źródłowymi, analizowania dzieł sztuki, przygotowywania referatów i prezentacji na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów, a także zyskać więcej czasu na powtarzanie materiału poznanego w szkole podstawowej i syntezy wiedzy oraz umiejętności.

Tematyka i problematyka lekcji	Liczba godzin	Lektury i inne teksty kultury (teksty podstawowe i konteksty)	Wymagania z zakresu kształcenia literacko-kulturowego i kształcenia językowego		Uwagi o realizacji
			Wymagania na poziom podstawowy Uczeń:	Wymagania dodatkowe na poziom ponadpodstawowy Uczeń:	
RENEZANS					
Wprowadzenie do renesansu.	1	Wiadomości i teksty kultury z podręcznika oraz innych źródeł.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje najważniejsze, wstępne informacje o epoce renesansu (nazwa, czas trwania, kolebka epoki, główne hasła) – wyjaśnia terminy: humanizm, reformacja; *rozwiąza każde z zagadnień – wskazuje antyk jako źródło renesansu – wymienia najważniejszych renesansowych humanistów i podaje podstawowe informacje na ich temat – przedstawia krótko wybitnych twórców włoskiego renesansu – wymienia wynalazki i odkrycia stanowiące fundamenty renesansu (druk, proch, busola...); *szerzej przedstawia ich znaczenie – wskazuje najważniejsze idee renesansowe – *rozpoznaje styl renesansowy w architekturze i sztuce, podaje jego główne cechy, rozpoznaje dzieła – podaje podstawowe informacje na temat renesansu w Polsce (kontekst historyczny, postacie) 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje szersze informacje nt. humanizmu i reformacji – wyjaśnia, na czym polegał renesansowy kult starożytności – szerzej prezentuje sylwetki wybitnych humanistów oraz mistrzów włoskiego renesansu na podstawie samodzielnie znalezionych informacji – *szerzej charakteryzuje styl renesansowy w architekturze i sztuce, wymienia i omawia przykładowe wybitne dzieła renesansu – *przygotowuje referat (prezentację) na temat wybranych postaci renesansu 	
1. Człowiek renesansu					
Człowiek – twórca samego siebie. Renesansowa koncepcja godności człowieka.	1–2	G. Pico della Mirandola, <i>Mowa o godności człowieka</i> (fragmenty) J. Kochanowski, <i>Pieśń XIX, ks. II</i> PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: Michał Anioł, <i>Stworzenie Adama</i>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia sens fragmentu rozprawy renesansowego filozofa – wskazuje człowieka i jego sprawy jako temat filozofii renesansowej – określa, jaka koncepcja człowieczeństwa wyłania się z pieśni Kochanowskiego – przedstawia pieśń jako gatunek literacki – wskazuje środki stylistyczne w pieśni Kochanowskiego i określa ich funkcje – omawia godność i wolność człowieka jako tematy literatury renesansowej – na podstawie czytanych tekstów określa, jak w renesansie zmieniły się (w stosunku do średniowiecza) poglądy na człowieka, jego relacje ze światem i Bogiem 	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, czym był neoplatonizm renesansowy – we fragmencie <i>Mowy o godności człowieka</i> wskazuje środki stylistyczne i kompozycyjne typowe dla mowy – charakteryzuje pieśń jako gatunek renesansowy, zwracając uwagę na tradycję literacką – interpretuje wymowę fresku Michała Anioła, zwracając uwagę na relacje między Bogiem a człowiekiem – szerzej charakteryzuje humanizm jako prąd umysłowy odrodzenia – określa źródła światopoglądowe renesansowego humanizmu (antyczna filozofia człowieka) 	⇒

			<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak myśliciele renesansu pojmowali człowieczeństwo *i wskazuje antyczne źródła tych poglądów (Platon) - wyjaśnia znaczenie nazw epoki (renesans, odrodzenie) - wymienia różne znaczenia słowa „humanizm” - na podstawie informacji z podręcznika przedstawia postacie najwybitniejszych humanistów renesansowych (Erazma z Rotterdamu, Kochanowskiego, Kopernika, Mirandolę, Modrzewskiego, Morusa) - podaje informacje o Mikołaju Reju jako twórcy polskiego renesansu (i jego dziełach) - wymienia główne hasła renesansu i krótko je komentuje 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje środki językowe charakterystyczne dla funkcji ekspresywnej języka - wykorzystuje samodzielnie znalezione informacje do przedstawienia postaci renesansowych humanistów i ich dorobku 	
Fakultatywnie	1F+*1F	Fakultatywnie	<ul style="list-style-type: none"> - komentuje i interpretuje dzieła sztuki renesansowej (zamieszczone w podręczniku i inne, znalezione samodzielnie) - w swej wypowiedzi stosuje właściwą terminologię - przedstawia człowieka jako temat sztuki renesansu, odwołując się do filozofii epoki - w omawianych dziełach odnajduje zasady estetyki klasycznej: ład, harmonię, proporcję, symetrię itp. - *wykazuje, iż sztuka renesansowa dążyła do odzwierciedlenia kosmicznego ładu - wskazuje antyczne źródła inspiracji sztuki renesansowej <p><u>Projekt edukacyjny</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - układa plan wycieczki tematycznej po Europie pt. „Podróż renesansowa” (np. pracując metodą projektu); uzasadnia wybór miejsc na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów (wykorzystuje informacje zawarte w różnych źródłach, takich jak: przewodniki, mapy, albumy, wydawnictwa poświęcone twórcom renesansu, a także fotografie i nagrania filmowe) - zachęca do zwiedzenia wybranych zabytków, stosując środki stylistyczne służące funkcji perswazyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje sylwetki wybitnych mistrzów włoskiego renesansu - interpretuje dzieła sztuki renesansowej w kontekście renesansowej filozofii i humanizmu - *odczytuje idee neoplatonickie przedstawione na obrazie Botticellego <i>Wiosna</i> (alegoria neoplatonickiej koncepcji miłości) - na podstawie omawianych dzieł sztuki określa, jaki rodzaj związków łączył sztukę i kulturę renesansu z antykiem - *znajduje książki oraz strony internetowe poświęcone sztuce, zbiera informacje na temat geniuszy włoskiego renesansu, sporządza bibliografię tematyczną lub bazę danych - *wygłasza referat na temat sztuki renesansu, posługując się przygotowanym wcześniej konspektem - układa i wygłasza (z odpowiednią dykcją i intonacją) mowę (przemówienie) na wskazany przez nauczyciela temat (np. mistrzowie renesansu, europejskie zabytki renesansu) <p><u>Projekt edukacyjny</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystuje zasoby stron internetowych, a zwłaszcza strony muzeów europejskich 	Referaty uczniowskie opracowane na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów. Prezentacje wykonane w ramach projektów edukacyjnych.

Renesansowa koncepcja artysty.	1+*1	<p>J. Kochanowski, <i>Pieśń XXIV</i>, ks. II</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Horacy, <i>Wybudowałem pomnik</i></p> <p>W. Borowy, <i>Kamienne rękawiczki</i> (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - czyta głośno, ze zrozumieniem, pieśń Kochanowskiego, z właściwą dykcją i intonacją - interpretuje utwór jako manifest renesansowej dumy poetyckiej - na podstawie pieśni przedstawia renesansową koncepcję artysty; *wskazuje źródła jego nobilitacji społecznej - opisuje kreację podmiotu lirycznego w pieśni Kochanowskiego - wyjaśnia, jaką funkcję w pieśni poety renesansowego pełnią motywy: przemiany w łabędzia, lotu, zbędnego pogrzebu - porównuje przesłanie utworu Kochanowskiego z Horacjańskim <i>Wybudowałem pomnik</i>; *wyjaśnia, na czym polegał horacjanizm w twórczości Kochanowskiego - rozpoznaje w pieśni elementy filozofii stoickiej i epikurejskiej - rozpoznaje w pieśni charakterystyczne środki stylistyczne i określa ich funkcje - na przykładzie pieśni Kochanowskiego wyjaśnia, czym jest wiersz sylabiczny oraz przerzutnia i jaką funkcję przerzutnia pełni w utworze - czyta tekst eseistyczny ze zrozumieniem (na poziomie treści, struktury i komunikacji) - analizuje strukturę tekstu Borowego; odczytuje jego sens, główną myśl, śledzi argumentację - *w tekście Borowego rozpoznaje cechy eseju 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje renesansową koncepcję artysty (na podstawie <i>Pieśni XXIV</i>) z jego statusem w starożytności (na podstawie poznanych utworów Horacego) i w średniowieczu - porównuje <i>Pieśń XXIV</i> Kochanowskiego z odą Horacego <i>Wybudowałem pomnik</i>; na tej podstawie określa stosunek artystów renesansowych do wzorów antycznych - *wnioskuję, dlaczego tak wielu poetów renesansowych naśladowało Horacego - *wyjaśnia, kim był renesansowy poeta doctus - analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową pieśni - znalezione w tekście informacje przetwarza i wykorzystuje we własnych wypowiedziach na temat poety - *na podstawie tekstu Borowego analizuje strukturę eseju: odczytuje główne sensy, śledzi sposób prowadzenia wywodu, wskazuje charakterystyczne cechy stylu 	
Jan Kochanowski – biografia renesansowego humanisty...	1	<p>Curriculum vitae humanisty (tekst z podręcznika)</p> <p>J. Kochanowski, wybrane fraszki poznane w szkole podstawowej, np. <i>Do gór i lasów</i>, <i>Do fraszek</i>, <i>Na lipę</i>, <i>O doktorze Hiszpanie</i>, <i>Na dom w Czarnolesie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - w przedstawionym życiorysie wskazuje elementy typowe dla biografii renesansowego humanisty - przedstawia biografię Kochanowskiego - potrafi wyjaśnić krótko pojęcia (uwzględniając ich wieloznaczność): humanista, humanistyczny, humanizm, *humaniora - wyjaśnia określenie <i>curriculum vitae</i> (CV) - wie, w jakich sytuacjach potrzebne jest dziś CV - pisze własne CV w różnych formach (opisowej i w punktach) - przedstawia znane fraszki Kochanowskiego ze świadomością konwencji gatunkowej; wskazuje ich tematykę, wymienia rodzaje - charakteryzuje fraszkę jako podstawowy gatunek renesansowy - nazywa rodzaje fraszek (żartobliwa, filozoficzno-refleksyjna, autobiograficzna, autotematyczna, biesiadna itp.), odnosząc je do konkretnych utworów 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje fraszki Kochanowskiego w kontekście filozofii epoki - wskazuje charakterystyczne środki stylistyczne w omawianych fraszkach Kochanowskiego, określa ich funkcję - *wyjaśnia, na czym polega artyzm fraszek - dokonuje analizy i interpretacji wybranej fraszki Jana Kochanowskiego, pisze pracę na ten temat - wskazuje różnice między stylem urzędowym (pisma użytkowego) a stylem artystycznym utworu poetyckiego - na podstawie znanych fraszek określa, jakie jest miejsce wierszy tego gatunku w twórczości Kochanowskiego - odwołując się do konkretnych utworów, wyjaśnia, dlaczego fraszki określa się jako „liryczny pamiętnik poety” 	<p>Lekcja wykorzystuje tekst autora podręcznika – „CV humanisty” w celu przybliżenia (typowo renesansowej) biografii poety, a jednocześnie utrwała nabytą w szkole podstawowej umiejętność pisania CV.</p> <p>Lekcja jest okazją do przypomnienia fraszek Kochanowskiego poznanych w szkole podstawowej.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje środki stylistyczne użyte we fraszkach i określa ich funkcje (apostrofa, epitet itp.) - wskazuje mitologiczne wątki i motywy obecne we fraszkach, objaśnia je - na podstawie znanych fraszek wyjaśnia, czym jest renesansowe bogactwo życia - na przykładach wyjaśnia, czym jest autotematyzm fraszek - wyjaśnia, na czym polega wieloznaczność rzeczownika „fraszka” i jak poeta wykorzystuje ją w wierszu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest epigramat 	<p>W razie potrzeby uczniowie powinni sięgnąć po ich teksty.</p>
2. Odkrycie świata i boje o renesans					
Hymn renesansowego poety na cześć Stwórcy i jego dzieła.	2	<p>J. Kochanowski, <i>Hymn [Czego chcesz od nas, Panie...]</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>S. Botticelli, <i>Wiosna</i></p> <p>T. Todorov, [<i>Dlaczego Ameryka, a nie Kolumbia?</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> - czyta głośno utwór Kochanowskiego z właściwą dykcją i intonacją - recytuje fragmenty wiersza z pamięci - określa, jaki obraz Boga, świata i człowieka wyłania się z hymnu - charakteryzuje hymn jako gatunek literacki i wskazuje jego cechy w utworze Kochanowskiego - analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową wiersza - wskazuje zastosowane w wierszu środki stylistyczne i określa ich funkcje - przedstawia cechy stylu klasycznego (jasność, prostota, porządek, harmonia, synteza, uniwersalizm) oraz odnosi je do utworu Kochanowskiego - wskazuje obecny w hymnie topos Boga artysty (<i>Deus artifex</i>) - określa, na czym polega nowa, optymistyczna wizja świata przedstawiona w literaturze renesansowej - *interpretuje wiersz w kontekście filozofii renesansowej - podaje różne znaczenia słowa „klasyk” (i pokazuje je w zdaniach) - omawia obraz Botticellego, analizując jego kompozycję i środki artystyczne; wskazuje motywy antyczne - odczytuje sposób pokazania piękna natury na obrazie Botticellego - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy; przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje - analizuje strukturę tekstu naukowego; odczytuje jego główną myśl i argumentację; śledzi sposób prowadzenia wywodu 	<ul style="list-style-type: none"> - recytuje utwór Kochanowskiego z pamięci - przedstawia w kontekście filozofii renesansu obraz świata i człowieka wyłaniający się z wiersza Kochanowskiego - wyjaśnia, dlaczego <i>Hymn</i> Kochanowskiego jest nazywany manifestem polskiego renesansu - dostrzega związek formy gatunkowej (hymnu) z warstwą ideową utworu - opisuje poetykę wiersza jako doskonały przykład stylu klasycystycznego - *wskazuje tautologiczne epitety i określa ich funkcję (rzecz zbliża się do swego ideału) - wyjaśnia, czym był renesansowy klasycyzm (jako styl w sztuce i jako światopogląd) - wyjaśnia określenie Kochanowskiego mianem klasyka swojego wieku - porównuje sposób ukazania natury w hymnie Kochanowskiego i na obrazie Botticellego - *na podstawie wiersza i obrazu Botticellego wykazuje wpływ myśli platońskiej na kształtowanie się renesansowej wizji Boga, świata i człowieka - *odczytuje idee neoplatonickie przedstawione na obrazie Botticellego <i>Wiosna</i> (alegoria neoplatonickiej koncepcji miłości) 	

<p>Harmonia świata i harmonia duszy.</p>	<p>1+*1</p>	<p>J. Kochanowski, <i>Pieśń II, ks. II</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY J. Kochanowski, wybrane fraszki poznane w szkole podstawowej (np. <i>Na dom w Czarnolesie</i>)</p> <p>*J. Iwaszkiewicz, <i>Pogoda lasu...</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje pieśń, wskazując w niej renesansowy obraz świata i człowieka – charakteryzuje pieśń jako typowy gatunek renesansowy – interpretuje pieśń, wskazując ukazane w niej wartości ważne dla renesansowego poety – charakteryzuje ukazany w utworze obraz natury; odnosi go do innych utworów Kochanowskiego oraz dzieł malarskich – wyjaśnia pojęcie „harmonii”; wskazuje źródła harmonii duszy człowieka przedstawione w utworze – dostrzega wpływ filozofii stoickiej i epikurejskiej na światopogląd poety – *określa tematykę, charakter i nastrój utworu Iwaszkiewicza – *wyjaśnia, w czym utwór Iwaszkiewicza nawiązuje do renesansu – *przy pomocy nauczyciela przyporządkowuje utwór do właściwego rodzaju literackiego – *wskazuje środki stylistyczne (apostrofy, wyliczenia, powtórzenia) i określa ich funkcję – *wskazuje wieloznaczność określeń „pogoda”, „pogodny” – *określa stosunek poety do natury i kultury 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje pieśń Kochanowskiego z utworami Horacego – na podstawie pieśni wyjaśnia, na czym polega horacjanizm w twórczości Kochanowskiego – opisuje kompozycję pieśni i interpretuje jej funkcję – porównuje obraz natury w pieśni Kochanowskiego i na obrazie Perugina; analizuje tworzące je środki stylistyczne i artystyczne – charakteryzuje postawę filozoficzną Kochanowskiego i wskazuje jej źródła – *odczytuje utwór Iwaszkiewicza jako nawiązanie do twórczości Kochanowskiego i światopoglądu renesansowego – *odnajduje filozoficzny kontekst utworu Iwaszkiewicza – *wskazuje w utworze obecność postawy klasycystycznej (humanistycznej, stoickiej) 	<p>Na lekcji zostaną przywołane fraszki Kochanowskiego poznane w szkole podstawowej. W razie potrzeby uczniowie powinni sięgnąć po ich teksty.</p>
<p>Pochwała wielkości Stwórcy i godności człowieka.</p> <p>Człowiek wobec ładu natury i wspaniałości Boga.</p>	<p>1+*1</p>	<p>J. Kochanowski, <i>Psalm 8, Psalm 47</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY P. Perugino, <i>Pokłon trzech króli</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta psalmy i wyjaśnia ich sens, analizując znaczenia archaizmów – określa relacje między człowiekiem a Bogiem przedstawione w czytanych psalmach (Kochanowskiego) – wyjaśnia, na czym polega specyfika przekładu psalmów przez Kochanowskiego – wyjaśnia pojęcie parafrazy, odnosząc je do czytanych utworów – rozpoznaje w utworach charakterystyczne środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – w czytanych psalmach wskazuje elementy horacjańskie oraz starotestamentowe („Dawidowe”) – dostrzega idee renesansowe zawarte w psalmach (koncepcja Stwórcy i stworzenia) – *porównuje sposób ukazania relacji boskie–ludzkie oraz widzenia natury w psalmach Kochanowskiego i na obrazie Perugina 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia model poezji religijnej stworzony przez Kochanowskiego – *analizuje sposoby przenikania się tradycji antycznej i biblijnej w psalmach Kochanowskiego – wyjaśnia, na czym polega uniwersalność <i>Psalterza</i> Kochanowskiego – *porównuje sposób ukazania idei renesansowych w psalmach Kochanowskiego i na obrazie Perugina 	

<p>Rabelais i ludowa kultura śmiechu.</p>	<p>*2</p>	<p>*F. Rabelais, <i>Gargantua i Pantagruel</i> (fragmenty)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Peter Bruegel Starszy, <i>Walka Karnawału z Postem</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów utworu – *streszcza, opowiada, parafrazuje poznane fragmenty – *przedstawia i charakteryzuje bohaterów, dostrzegając ich satyryczność i elementy karykaturalne – *rozpoznaje fantastyczną i groteskową konwencję utworu – *wskazuje w utworze elementy satyryczne (wyjaśnia, na czym polega prześmiewczy charakter utworu) – *odczytuje powieść (na podstawie znanych fragmentów) jako polemikę z kulturą średniowiecza – *w żywocie Gargantui dostrzega parodię schematu hagiograficznego – *w czytanych fragmentach wskazuje charakterystyczne cechy stylu Rabelais’go (bogactwo języka, łańcuchy synonimów, neologizmy, zmysłowość etc.) – *odczytuje tematykę i idee wyrażone na obrazie Petera Bruegla; analizuje funkcje motywu walki Postu z Karnawałem 	<ul style="list-style-type: none"> – *podaje podstawowe informacje o postaci Rabelais’go, wskazując w jego biografii elementy typowe dla renesansowego humanisty – *wyjaśnia, czym była ludowa kultura śmiechu (karnawału); dostrzega jej elementy w powieści Rabelais’go – *przedstawia związki powieści Rabelais’go z literaturą jarmarczną epoki – *wyjaśnia specyfikę fantastycznej konwencji utworu – *charakteryzuje rodzaj humoru występujący w utworze – *wskazuje opozycyjność utworu Rabelais’go wobec ideałów klasycznych – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Rabelais’go – *wskazuje charakterystyczne cechy przekładu dzieła Rabelais’go dokonanego przez T. Boya-Żeleńskiego – *odczytuje przekaz dzieła Bruegla, analizując charakterystyczne dla tego malarza środki artystyczne – *porównuje inspiracje ludową kulturą karnawału w utworze Rabelais’go i na obrazie Bruegla 	
3. W teatrze życia codziennego – miłość i małżeństwo					
<p>Człowiek – istota nieznana i... fascynująca.</p>	<p>1+*1F</p>	<p>F. Petrarca – wybrane sonety, np.: <i>Jeśli nie masz miłości...</i></p> <p>J. Kochanowski, <i>Pieśń świętojańska o Sobótce: Panna XI</i> (fragmenty)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: renesansowe portrety pięknych kobiet</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę, charakter, formę podawczą sonetów Petrarce – przedstawia swoimi słowami opisane w sonetach uczucia i przeżycia wewnętrzne podmiotu mówiącego – gromadzi słownictwo i związki frazeologiczne nazywające uczucia – określa, czym jest miłość według Petrarce – wykazuje, iż nowym tematem literatury renesansowej jest człowiek i świat jego uczuć – wyjaśnia, dlaczego Petrarce uważa się za prekursora renesansu – omawia renesansowe portrety kobiet – *wyjaśnia, na czym polega idealizacja kobiety w renesansowej poezji i malarstwie – w omawianych dziełach malarskich wskazuje inspiracje antyczne – charakteryzuje sonet jako gatunek liryczny 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje informacje biograficzne o Petrarce i jego miłości do Laury – w portrecie Doroty (<i>Panna XI</i>) wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje; *wyjaśnia, na czym polega konwencjonalność oraz statyczność opisu – *na podstawie opisu urody Doroty wyjaśnia, czym był renesansowy opis syntetyczny – na podstawie portretów z epoki oraz opisu zawartego w pieśni Kochanowskiego przedstawia ideał urody kobiecej w epoce renesansu – na podstawie poznanych w szkole (*i samodzielnie znalezionych) dzieł literackich i malarskich formułuje syntetyczną wypowiedź na temat obrazu kobiety w poezji renesansu – w pieśni Kochanowskiego wskazuje cechy stylu klasycznego – *wymienia różne rodzaje sonetu 	<p style="text-align: right;">⇒</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w sonecie środki stylistyczne (antyteza, kontrast, oksymoron, paradoks) i określa ich funkcje – *wyjaśnia pojęcie „petrarkizm” – analizuje renesansowy opis kobiecej urody w utworze Kochanowskiego; wskazuje jego charakterystyczne cechy – przedstawia <i>Pieśń świętojańską o Sobótce</i> jako pierwszą polską sielankę (wskazuje charakterystyczne cechy gatunkowe) – zabiera głos w dyskusji na temat ideału kobiety w epoce renesansu; formułuje pytania, odpowiedzi, oceny – buduje spójną wypowiedź argumentacyjną na temat omawianych zagadnień 	<ul style="list-style-type: none"> – *wnioskuję, dlaczego poeci europejscy naśladowali styl Petrarcki 	
Miłość i śmierć odwiecznymi tematami literatury.	2	<p>G. Boccaccio, Sokół</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: Leonardo da Vinci, <i>Dama z gronostajem</i>; A. Mantegna, <i>Dwaj służący z koniem i psami</i>; H. Holbein, <i>Robert Cheseman</i>; P. Veronese, <i>Gody w Kanie Galilejskiej</i></p> <p>M.L. King, <i>Renesansowe małżeństwo</i> (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem noweli Boccaccia (w kontekście całego <i>Dekameronu</i>) – streszcza, opowiada wydarzenia przedstawione w noweli – nazywa uczucia i przeżycia wewnętrzne bohaterów, określa motywy ich decyzji (zachowań) – ocenia postępowanie bohaterów i uzasadnia swoje sądy – na podstawie <i>Sokoła</i> przedstawia cechy noweli – wyjaśnia, czym jest nowela z sokołem – przedstawia sposób powiązania motywów miłości i śmierci w utworze Boccaccia – na podstawie noweli wnioskuje o realiach życia w renesansowej Italii, o ówczesnej pozycji kobiety, obyczajach itp. – *analizuje zawarte w utworze obrazy życia codziennego; wykorzystuje swoją wiedzę o epoce – *wykorzystuje kontekst malarski do interpretacji utworu (renesansowe zainteresowanie miłością, małżeństwem, sprawami codziennymi) – czyta ze zrozumieniem fragment tekstu naukowego; przetwarza znalezione w nim informacje, *wykorzystuje je do pogłębienia interpretacji utworu literackiego (rozumienia jego kontekstu) – zabiera głos w dyskusji na temat sytuacji kobiety (w kontekście utworu Boccaccia); formułuje pytania, odpowiedzi, oceny – buduje spójną wypowiedź argumentacyjną na temat omawianych zagadnień 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o autorze; wnioskuje, dlaczego Boccaccia uważa się za prekursora renesansu – podaje informacje o budowie <i>Dekameronu</i>, przedstawia ramy kompozycyjne dzieła – *wyjaśnia, w jakim sensie w dziele Boccaccia duch średniowiecza zmagają się z postawą renesansową – podaje przykłady znanych sobie nowel z sokołem (przywołuje utwory poznane w szkole podstawowej itp.) – wykorzystuje w interpretacji utworu kontekst historyczny i kulturowy – *odczytuje dzieła malarskie, uwzględniając specyfikę ich tworzywa artystycznego 	

⇒

4. Jestem człowiekiem, jestem obywatelem					
<p>W poszukiwaniu idealnego państwa i doskonałego władcy.</p>	<p>1–2+*1</p>	<p>S. Greenblatt, <i>Utopia i wiara</i> (fragmenty)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: renesansowe portrety władców (np. Piero della Francesca, <i>Federigo, księżę Urbino</i>; H. Holbein, <i>Król Henryk VIII</i>); Piero della Francesca, <i>Miasto idealne</i>; grafika: A. Holbein, <i>Wyspa Utopia</i></p> <p>Zamość – idealne miasto renesansu (informacje z podręcznika)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje najważniejsze kierunki myśli obywatelskiej i patriotycznej renesansu – wykorzystuje informacje z podręcznika (*i znalezione samodzielnie) do zgromadzenia wiadomości o takich dziełach, jak <i>Utopia</i> Tomasza Morusa, <i>Księżę Niccolò Machiavellego</i>, <i>O poprawie Rzeczypospolitej</i> Andrzeja Frycza Modrzewskiego, <i>Kazania sejmowe</i> Piotra Skargi – podaje znaczenie dosłowne i przenośne wyrazu „utopia” oraz jego pochodzenie – szerzej opisuje model władcy przedstawiony przez Machiavellego – *wyjaśnia, czym jest makiawelizm – *przedstawia Zamość jako idealne miasto renesansu – porównuje różne modele władcy, państwa i obywatela pojawiające się w myśli społecznej renesansu – zabiera głos w klasowej dyskusji (przekonuje, argumentuje); formułuje własne opinie i oceny oraz je uzasadnia; stosuje środki językowe typowe dla wypowiedzi perswazyjnej – interpretuje dzieła malarskie (portrety panujących), uwzględniając specyfikę ich tworzywa artystycznego – nazywa cechy, postawy i uczucia portretowanych postaci – czyta tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje znalezione w nim informacje; odczytuje sens tekstu, jego główną myśl, śledzi argumentację – pisze dłuższą spójną wypowiedź argumentacyjną na temat omawianych zagadnień 	<ul style="list-style-type: none"> – porządkuje w problemowe całości wiadomości na temat myśli polityczno-społecznej w renesansie; tworzy bazę danych – *przygotowuje i wygłasza referat na powyższy temat – *przedstawia tradycję filozoficzną idealnego modelu państwa (Platon) – wskazuje dzieła myśli polityczno-społecznej renesansu (np. <i>O poprawie Rzeczypospolitej</i>) – *określa miejsce utopii w historii myśli społecznej – wskazuje w dziele Machiavellego elementy parenezy (władca jako jeden z wzorców osobowych epoki) – wykazuje moralną dwuznaczność modelu władcy przedstawionego w <i>Księciu</i>, a także pojęcia racji stanu; rozważa etyczne dylematy władzy – podaje różne przykłady realizacji zasady: „cel uświęca środki” i je ocenia – wypowiada swoją opinię na temat: „Czy Machiavelli był realistą, czy cynikiem?” – oceniając przedstawiony model władcy i jego konsekwencje, odwołuje się do wiadomości z historii – pisze pracę pt. „Czy moralność można pogodzić z polityką?”; buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i z zachowaniem zasad retoryki 	<p>Proponowane metody to: dyskusja (debata), do której wprowadzeniem będzie mowa przygotowana przez uczniów na podstawie informacji z podręcznika i znalezionych w różnych źródłach.</p>
<p>Piotr Skarga – wielki mówca i pisarz polityczny.</p> <p><i>Kazania sejmowe – prawda i legenda.</i></p>	<p>1–2</p>	<p>P. Skarga, <i>Kazania sejmowe. O miłości ku ojczyźnie i o pierwszej chorobie Rzeczypospolitej, która jest z nieżyczliwości ku ojczyźnie</i> (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem dzieł Piotra Skargi (na podstawie fragmentów); określa ich problematykę i tematykę – streszcza poglądy Skargi na obowiązki obywateli (szlachty i rządzących) wobec ojczyzny – wyjaśnia sens porównania ojczyzny do tonącego okrętu – sporządza plan dekompozycyjny kazania Skargi; odnajduje w nim strukturę oracji (retoryczny schemat kompozycyjny) – charakteryzuje gatunkowe <i>cechy Kazań sejmowych</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje informacje o Piotrze Skardze i miejscu jego dzieł w renesansowej myśli polityczno- społecznej oraz w polskiej tradycji kultury – charakteryzuje gatunki czytanych utworów (oracja, kazanie), *przywołując antyczne wzorce retoryki – analizuje kazanie Skargi jako przykład renesansowej retoryki – *porównuje funkcje porównań związanych z państwem w kazaniu Skargi i dialogu Platona – wskazuje w czytanych fragmentach środki językowe i stylistyczne służące funkcji perswazyjnej 	<p>⇒</p>

		<p>PROPONOWANE KONTEKSTY H. Holbein, portret Tomasza Morusa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - w czytanych tekstach wskazuje środki retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, wykrzyknienie, antyteza, anafora, powtórzenie) i określa ich funkcje - wyjaśnia terminy: funkcja impresyjna, funkcja perswazyjna, przywołując konkretne przykłady - wskazuje związki <i>Kazań sejmowych</i> Skargi z tradycją antycznej retoryki - wykorzystuje w interpretacji utworów Skargi potrzebne konteksty (np. historyczny, historycznoliteracki, polityczny, biograficzny itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie czytanych fragmentów określa postawę Piotra Skargi wobec sporów politycznych epoki 	
<p>Odprawa posłów greckich jako pierwszy polski dramat – i tragedia polityczna.</p> <p>Głos poety w sprawie państwa i narodu.</p>	2+*1	<p>J. Kochanowski, <i>Odprawa posłów greckich</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY A. Mantegna, <i>Dwór księcia Mantui</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu; rozpoznaje jego tematykę i problematykę - streszcza, relacjonuje utwór; określa źródła opisanego konfliktu - wymienia i charakteryzuje bohaterów; ocenia ich postawy - odczytuje utwór jako aluzję do sytuacji politycznej w Polsce - dostrzega i ocenia funkcje kostiumu antycznego - rozpoznaje wątki i motywy mitologiczne, określa, w jaki sposób i dlaczego zostały przetworzone - charakteryzuje ideał władcy zawarty w pieśni chóru z <i>Odprawy posłów greckich</i>; wskazuje obowiązki władcy wobec poddanych - charakteryzuje wzorzec osobowy obywatela patrioty (na podstawie <i>Odprawy posłów greckich</i>) - wskazuje wartości narodowe i uniwersalne zawarte w dziele - opisuje <i>Odprawę</i> jako pierwszy polski dramat, wskazuje cechy gatunkowe - *charakteryzuje dramat renesansowy, określa w nim rolę chóru - zabiera głos w dyskusji na temat roli i odpowiedzialności rządzących; formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, uzasadnienia - buduje wypowiedzi argumentacyjne, formułuje tezy i argumenty zgodne z zasadami retoryki; nadaje im spójną, uporządkowaną formę - rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym - wyjaśnia znaczenie realne i etymologiczne słowa „prawy”, wskazuje wyrazy pokrewne 	<ul style="list-style-type: none"> - czyta ze zrozumieniem tekst, wyjaśniając zawarte w nim archaizmy - przedstawia okoliczności powstania utworu; wykorzystuje kontekst historyczny i polityczny do pełnego odczytania jego przekazu - interpretuje rozmowę Antenora z Aleksandrem jako spór retoryczny; śledzi i ocenia argumentację każdej ze stron, rozpoznaje argumenty uczciwe i nieuczciwe - porównuje budowę <i>Odprawy</i> z tragediami antycznymi, wskazuje podobieństwa i różnice - *wnioskuję, dlaczego poeta sięgnął po konwencję gatunku antycznego - *porównuje dramat renesansowy z tragedią grecką - *wyciąga wnioski na temat związków literatury renesansu z wzorcami antycznymi - wskazuje w tekście (a zwłaszcza w pieśniach Chóru) charakterystyczne środki stylistyczne (inwersje, antytezy, peryfrazy, neologizmy) i określa ich funkcje - interpretuje metaforę pasterza i stada w pieśni chóru z <i>Odprawy posłów greckich</i> - porównuje model władcy i jego obowiązki wobec poddanych w ujęciu Skargi, Kochanowskiego i *Machiavellego - wygłasza przemówienie na temat powinności władców (władzy) wobec obywateli - celowo dobiera środki językowe, aby wzmocnić impresyjną funkcję wypowiedzi - na podstawie czytanych dzieł oraz informacji z podręcznika syntetycznie przedstawia poglądy autorów piśmiennictwa renesansowego na kwestie władzy, państwa i powinności obywatelskich 	<p>Jednym z elementów lekcji może być wygłoszenie mowy przygotowanej przez uczniów z wykorzystaniem zasad retoryki.</p>

<p>Obywatelska i patriotyczna myśl renesansu w ujęciu Jana Kochanowskiego</p> <p>Spółeczna cnota renesansu.</p>	2	<p>J. Kochanowski, <i>Pieśń V, ks. II (Pieśń o spustoszeniu Podola); Pieśń XII, ks. II (Pieśń o cnotie)</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY poznane w szkole podstawowej fraszki Kochanowskiego o tematyce politycznej</p> <p>malarstwo: S. Botticelli <i>Dzielność</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem pieśni; rozpoznaje ich tematykę i problematykę - charakteryzuje wzorzec osobowy obywatela patrioty (na podstawie różnych dzieł Kochanowskiego) - wskazuje apelatywny i okolicznościowy charakter <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i> - rekonstruuje zarzuty Kochanowskiego wobec szlacheckiego społeczeństwa wyrażone w czytanej pieśni; określa, na jakie ważne dla szlachty wartości powołuje się poeta - wskazuje, jakie miejsce wśród ideałów obywatelskich renesansu zajmuje cnota rozumiana na wzór stoicki - pisze syntetyzującą pracę, w której rozwija myśl poety: „A jeśli komu droga otwarta do nieba, tym, co służą ojczyźnie...” - w <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i> rozpoznaje strukturę mowy (oracji) - w czytanych tekstach wskazuje środki retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, wykrzyknienie, antyteza, anafora, powtórzenie) i określa ich funkcje - wygłasza samodzielnie przygotowane przemówienie (orację) na wskazany temat, *stosując zasady starożytnych retorów - wyjaśnia zmiany w zakresie znaczeniowym słowa „cnota” 	<ul style="list-style-type: none"> - wzorzec osobowy obywatela patrioty interpretuje w kontekście renesansowej koncepcji człowieka (jako istoty wyjątkowej i szczególnie obdarowanej przez Stwórcę) oraz w kontekście myśli stoickiej (pojęcie cnoty) - charakteryzuje pieśń jako gatunek o proveniencji antycznej - opisuje kompozycję czytanych pieśni, przywołując antyczne wzorce retoryki - w swoich wypowiedziach celowo dobiera środki językowe, aby wzmocnić impresywną funkcję wypowiedzi - dba o staranną wymowę, unikając hiperpoprawności - dostrzega związki literatury z wzorcami antycznymi - porównuje obraz człowieka ukazany w <i>Pieśni XIX i XII</i> 	
---	---	---	---	---	--

5. Kryzys renesansu

<p>Człowiek wobec zagadki losu, czyli niepokoje renesansowe, które burzą pogodny obraz epoki.</p>	2+*1	<p>*M. de Montaigne, <i>Próby</i> (fragmenty)</p> <p>J. Kochanowski, <i>Pieśń IX, ks. I; Pieśń IX, ks. II; Psalm 13</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY J. Kochanowski, poznane w szkole podstawowej fraszki o charakterze filozoficznym, np. <i>O żywocie ludzkim; Człowiek Boże igrzysko, Do snu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem utworów; rozpoznaje ich tematykę i problematykę - przedstawia utwory, zwracając uwagę na ich filozoficzno-refleksyjny charakter - interpretuje czytane utwory, zwracając uwagę na ich kontekst gatunkowy (pieśń, psalm, fraszka) - na podstawie czytanych utworów charakteryzuje niepokoje ludzi renesansu - wskazuje obecne w utworach toposy (np. świat-teatr, człowiek-Boże igrzysko, Fortuna, życie-żegluga) i określa ich znaczenie - wyjaśnia, jakie sensy zawierał w sobie topos Fortuny (wykorzystuje także XVI-wieczną ilustrację) - rekonstruuje renesansowy wzorzec mędrca, nieczułego na odmiany losu; wyjaśnia, jaką funkcję pełniło w nim pojęcie cnoty - rozróżnia znaczenie podstawowe i metaforyczne wskazanych wyrazów (np. teatr, gra, fortuna) 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje czytane utwory, wykorzystując kontekst filozoficzny - określa, jak w czytanych pieśniach Kochanowskiego jest opisana natura świata; porównuje je z <i>Hymnem</i> - rozważa, jak twórcy renesansu godzili świadomość zmienności losu z ideałem godności człowieka - wskazuje filozoficzny (przede wszystkim stoicki) rodowód ideału mędrca opisanego w czytanych utworach - komentuje pojęcie cnoty jako wartości, wskazując jej źródła filozoficzne - wskazując motywy śmierci, przemijania, zmienności itp. w poezji i malarstwie renesansu, wnioskuje o zmianach zachodzących w światopoglądzie epoki - analizuje czytane utwory: stawia hipotezy interpretacyjne i weryfikuje je na podstawie 	<p>Na lekcji zostaną przywołane fraszki Kochanowskiego poznane w szkole podstawowej. W razie potrzeby uczniowie powinni sięgnąć po ich teksty.</p>
--	------	---	--	---	--

		<p>malarstwo i grafika: G. Cariani, <i>Koncert</i>; H.S. Beham, <i>Fortuna</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje poetykę czytanych utworów Kochanowskiego: budowę stroficzną, wersyfikację, sposób kształtowania monologu lirycznego (nadawcę i odbiorcę), funkcję zauważonych środków stylistycznych itp. - *czyta ze zrozumieniem fragment eseju Montaigne'a; przedstawia sens dzieła własnymi słowami - *interpretuje sens porównania człowieka i zwierzęcia przez Montaigne'a - *analizuje strukturę eseju, odczytuje jego przekaz, śledzi sposób prowadzenia wywodu 	<ul style="list-style-type: none"> elementów wiersza; *samodzielnie formułuje wnioski interpretacyjne - do interpretacji pieśni Kochanowskiego wykorzystuje wiadomości znalezione w tekstach naukowych - *porównuje stanowisko Montaigne'a na temat roli i miejsca człowieka w świecie z poglądami Mirandoli i Kochanowskiego; przywołuje odpowiednie fragmenty utworów - *wyjaśnia, na czym polegał sceptycyzm Montaigne'a 	
<p>Kryzys renesansowego optymizmu.</p> <p>Rozpacz ojca – rozpacz filozofa.</p>	<p>3+*2</p>	<p>J. Kochanowski, <i>Treny: IX, X, XI, Tren XIX albo Sen</i> (*cały cykl)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>treny i fraszki poznane w szkole podstawowej; fraszka <i>Do snu</i></p> <p>malarstwo: A. Mantegna, <i>Martwy Chrystus</i>; G. Mazzoni, <i>Oplakiwanie Chrystusa</i>; H.B. Grien, <i>Fazy życia i śmierć</i></p> <p>sentencje starożytnych stoików</p> <p>J. Pelc, [<i>Czym są Treny?</i>]</p> <p>W. Broniewski, <i>Firanka</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem wybranych trenów (*całego cyklu); rozpoznaje ich tematykę i problematykę - czyta treny głośno, z właściwą dykcją i artykulacją - streszcza, relacjonuje, przedstawia poszczególne (wybrane) treny; objaśnia znaczenie zawartych w nich archaizmów - interpretuje treny, wykorzystując kontekst biograficzny i kulturowy (rozpacz ojca); charakteryzuje kreację podmiotu lirycznego - opisuje uczucia wyrażone w trenach i wskazuje poetyckie środki, jakimi zostały one oddane - wyjaśnia, jakim gatunkiem jest tren, wskazując jego antyczny rodowód - wskazuje pytania filozoficzne (dylematy), obecne w czytanych trenach - przedstawia polemikę poety z własną filozofią życiową w <i>Trenie IX, X i XI</i> - określa, jaki charakter ma humanizm <i>Trenów</i>, do którego dochodzi poeta - interpretuje <i>Treny</i> w kontekście filozoficznym i religijnym - dostrzega obecność motywów biblijnych i mitologicznych, określa ich funkcje - *interpretuje znaczenie motywu snu w całych <i>Trenach</i> - *analizuje kompozycję <i>Trenów</i> jako cyklu, odnajduje rządzącą nią zasadę - *czyta ze zrozumieniem opracowania dotyczące <i>Trenów</i> i Kochanowskiego (także znalezione samodzielnie); wykorzystuje zwarte w nich wiadomości do pogłębienia interpretacji - odczytuje dzieła malarskie i ich przekaz związany z kondycją ludzką, *uwzględnia specyfikę ich tworzywa i funkcję środków artystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje wizję świata zawartą w <i>Trenach</i> - w wybranych trenach odnajduje zasady renesansowego klasycyzmu - analizuje styl <i>Trenów</i>, *dostrzegając jego odmienność od klasycyzmu wcześniejszych utworów poety - przedstawia przełom światopoglądowy Kochanowskiego, jaki obrazują <i>Treny</i> - *interpretuje cykl Kochanowskiego jako poemat filozoficzny - *w cyklu <i>Trenów</i> rozpoznaje wzorzec kompozycyjny gatunku (wychwalenie zalet i cnót zmarłego, wyrażenie wielkości straty, demonstracja żalu, pomiarkowanie i konsolacja) - *rozważa, czy Kochanowski pozostał w <i>Trenach</i> renesansowym humanistą - *wyjaśnia termin: humanizm chrześcijański - na podstawie znanych utworów Kochanowskiego wnioskuje, jak zmieniła się filozofia epoki - *w czytanych opracowaniach znajduje informacje służące pogłębieniu lektury <i>Trenów</i>; selekcjonuje je, przetwarza i wykorzystuje we własnych wypowiedziach - *porównuje refleksję o człowieku i kondycji ludzkiej zawartą w <i>Trenach</i> i analizowanych dziełach malarskich - *przedstawia propozycję odczytania wiersza Broniewskiego - porównuje różne koncepcje świata i człowieka w twórczości Kochanowskiego; pisze spójną pracę na ten temat 	<p>Na lekcji zostaną przywołane treny poznane w szkole podstawowej. W razie potrzeby uczniowie powinni sięgnąć po ich teksty.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – określa znaczenie <i>Trenów</i> w tradycji kultury – w wierszu Broniewskiego dostrzega nawiązania do <i>Trenów</i> – dokonuje analizy i interpretacji wybranego trenu; pisze pracę na ten temat 		
Dialogi z tradycją. Rzecz Czarnoleska.	1	J. Tuwim, <i>Rzecz Czarnoleska</i> PROPONOWANE KONTEKSTY J. Kochanowski, <i>Pieśń II, ks. I</i> ; poznane w szkole podstawowej fraszki, np. <i>Na lipę</i>	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jaką funkcję pełnią opisy natury w utworach Kochanowskiego; podaje przykłady – wskazuje źródła inspiracji renesansowego poety – określa symboliczne znaczenia motywu lipy czarnoleskiej i jego funkcję w tradycji kultury polskiej – wyjaśnia, co oznacza w wierszu Tuwima „Rzecz Czarnoleska” (i zapis wielkimi literami) – formułuje przesłanie utworów Tuwima – interpretuje tytuł wiersza Tuwima – wyjaśnia, dlaczego lipę czarnoleską można uznać za topos poezji polskiej – wyjaśnia przeciwstawienie ładu i chaosu – odwołując się do wiersza, określa, jak Tuwim postrzega twórczość i tworzenie – zauważa w czytanych utworach Kochanowskiego wątki epikurejskie i stoickie – określa, co jest, zdaniem poety, prawdziwą wartością (cnota stoicka – czyste sumienie) – wskazuje w utworach Kochanowskiego stylistyczne środki językowe charakterystyczne dla poezji renesansu 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje wiersz Tuwima jako „lekcję klasycyzmu” – wyjaśnia, czym jest według Tuwima klasycyzm – wyjaśnia przeciwstawienie ładu i chaosu – określa znaczenie twórczości Kochanowskiego dla polskiej poezji i kultury – podejmuje próbę samodzielnej interpretacji wiersza współczesnego poety – interpretuje utwory Kochanowskiego, uwzględniając ich kontekst filozoficzny (stoicyzm i epikureizm) – komentuje szczęście człowieka jako problem filozoficzny – wskazuje cechy klasyczne czytanych utworów (w zakresie stylu i światopoglądu) – wskazane środki stylistyczne wiąże z zasadami estetyki renesansowej 	Na lekcji zostaną przywołane fraszki Kochanowskiego poznane w szkole podstawowej, w tym fraszki <i>Na lipę</i> i <i>Na dom w Czarnolesie</i> . W razie potrzeby uczniowie powinni sięgnąć po ich teksty.
<u>Fakultatywnie</u> Renesans – jako epoka w kulturze europejskiej i polskiej (synteza).	1F+*1F	<u>Fakultatywnie</u> referaty uczniowskie na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów PROPONOWANE KONTEKSTY wybrane dzieła ilustrujące główne tendencje w sztuce epoki renesansu	<ul style="list-style-type: none"> – syntezyzuje wiedzę o literaturze i kulturze epoki – wypowiadając się na temat przełomu w kulturze Europy, wskazuje takie zagadnienia, jak: nowe spojrzenie na człowieka (pojęcie godności człowieka, jego wyjątkowość wśród innych stworzeń itp.), rolę druku, wpływ wzorów antycznych, tworzenie literatury w językach narodowych, stosunek do twórczości i sztuki – definiuje pojęcia: renesans, humanizm, reformacja, renesansowy antropocentryzm – wyjaśnia znaczenie postulatu <i>Ad fontes!</i> – korzysta ze słowników: rozpoznaje strukturę budowy hasła słownikowego i noty encyklopedycznej; samodzielnie redaguje definicje wzorowane na encyklopedycznych – opisuje renesans jako okres, kiedy ukształtowała się ogólnonarodowa odmiana polszczyzny (m.in. w związku z wynalezieniem druku) 	<ul style="list-style-type: none"> – zdobywa i porządkuje informacje z różnych źródeł; sporządza przejrzyste, czytelne notatki, tak by łatwo odtworzyć zgromadzone wiadomości – *samodzielnie redaguje i wygłasza referat (przygotowuje i przedstawia prezentację) na temat wskazanych przez nauczyciela zagadnień – szerzej omawia filozoficzne podłoże epoki – wyjaśnia szerzej, dlaczego renesans jest uważany za epokę odkryć – *przedstawia wpływ filozofii antycznej (myśl Arystotelesa, Platona, stoików, epikurejczyków i sceptyków) na kształtowanie się renesansowej koncepcji człowieka – wskazuje wewnętrzną złożoność epoki; wyjaśnia, na czym polegał kryzys filozoficzny – w przedmiotowej bazie danych klasyfikuje i kategoryzuje informacje związane z renesansem według przyjętej zasady 	Lekcja poświęcona na zaprezentowanie referatów i innych wypowiedzi uczniowskich przygotowanych na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów. Może też ona mieć charakter pracy zespołowej na lekcji (z wykorzystaniem metod aktywizujących). Można także tę godzinę przeznaczyć na dodatkową pracę sprawdzającą, ⇒

			<ul style="list-style-type: none"> - określa czynniki, które wpłynęły na rozwój stylistyczny polszczyzny - wskazuje główne wpływy do języka polskiego z języków obcych (np. italianizmy) - *wskazuje na stylistyczne zróżnicowanie polszczyzny – w twórczości Kochanowskiego i Reja (np. przyswojone środki stylistyczne, wersyfikacja) - sporządza przedmiotową bazę danych zawierającą informacje (artykuły, teksty, obrazy, fragmenty utworów, nagrania itp.) związane z renesansem 		ćwiczenie stylistyczne, interpretację wiersza.
Praca klasowa nr 3 wraz z poprawą	2+1F				Dodatkowa godzina poświęcona zostanie na dokładne omówienie błędów językowych i stylistycznych, kompozycji pracy, sposobów ujęcia tematu itp.

Retoryka, czyli sztuka wymowy

<p>Jak mówić i pisać pięknie i przekonująco?</p> <p>Retoryka dawniej i dziś.</p> <p>Znaczenie retoryki w czasach renesansu.</p>	2+*1	<p>S. Orzechowski, <i>Mowa do szlachty polskiej</i></p> <p>Teksty informacyjne z podręcznika</p> <p>Poradnik: <i>Jak skonstruować dobre przemówienie? Porady retoryczne</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest retoryka, wskazując jej antyczne korzenie (*definiuje retorykę) - *przedstawia <i>Retorykę</i> Arystotelesa jako fundamentalne dzieło sztuki retorycznej - analizuje fragment mowy Orzechowskiego, wskazując jej charakterystyczne cechy i styl; określa cele, jakie chce osiągnąć autor - w czytanej tekście oratorskim rozpoznaje argumenty i określa ich charakter - wskazuje najważniejsze cechy stylu retorycznego; odnajduje je w mowie Orzechowskiego - w czytanych tekstach wskazuje środki retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, wykrzyknienie, antyteza, anafora, powtórzenie) i określa ich funkcje - wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne oddziałują na odbiorcę - *w czytanej tekście wskazuje najważniejsze tropy i figury retoryczne - wyjaśnia terminy: styl retoryczny, oracja - wymienia etapy przygotowania mowy zgodne ze sztuką retoryki oraz przypisane im czynności (*zna pojęcia: inwencja, dyspozycja, elokucja, memoria, pronuncjacja) - wymienia rodzaje argumentów, podając przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> - szerzej wyjaśnia, czym jest retoryka, określając jej rolę w starożytności i w renesansie - *podaje przykłady wybitnych mówców starożytnych - podaje przykłady wybitnych dzieł i twórców renesansowej retoryki (Kochanowski, Frycz Modrzewski, Orzechowski, Skarga) - *charakteryzuje orację i kazanie jako gatunki literackie - wskazuje tezy w czytanych fragmentach mowy Orzechowskiego; śledzi argumentację - wskazuje struktury składniowe odwołujące się do emocji, rozumu i woli słuchaczy - odróżnia argumenty merytoryczne i logiczne od erystycznych - wskazuje charakterystyczne cechy i typowe struktury stylu retorycznego - wymienia środki językowe i stylistyczne służące uwzniośleniu wypowiedzi (np. archaizacja, szyk przestawny, paralelizmy składniowe) - *wyjaśnia pojęcie okresu retorycznego; rozpoznaje go w tekście - podaje przykłady stosowania retoryki współcześnie w różnych sytuacjach; przytacza właściwe teksty 	⇒
--	------	--	---	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> - podaje najważniejsze tropy (metafora, metonimia, synekdocha) i figury retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, porównanie, elipsa) - *odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień - rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym - wygłasza samodzielnie przygotowane przemówienie (orację) na wskazany temat, *stosując zasady starożytnych retorów - formułuje tezy i argumenty za pomocą odpowiednich konstrukcji składniowych - wygłasza własne przemówienie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak należy rozumieć poprawność, stosowność i ozdobność stylu - opracowuje i wygłasza przemówienie na wskazany temat, dążąc do stosowania zasad retoryki - w tworzonym tekście funkcjonalnie stosuje środki retoryczne - *własnemu tekstowi nadaje cechy stylu retorycznego - wygłasza własne przemówienie z właściwą intonacją, operując głosem 	
--	--	--	---	---	--

Razem na renesans: ok. 28–30 godz. (kształcenie w zakresie podstawowym) + ok. *14 godz. (kształcenie w zakresie rozszerzonym)
7 tygodni (po 4 godz. w zakresie podstawowym + *2 godz. dodatkowo dla zakresu rozszerzonego)

BAROK

Wprowadzenie do epoki baroku	1		<ul style="list-style-type: none"> – podaje najważniejsze, wstępne informacje o epoce baroku, określa ramy czasowe epoki i główne prądy filozoficzne – wyjaśnia terminy: barok, kontrreformacja – wymienia najwybitniejszych uczonych epoki i ich zasługi – przedstawia obraz świata i człowieka wypływający z filozofii baroku – krótko przedstawia racjonalizm jako prąd filozoficzny – wymienia najważniejsze cechy stylu barokowego – rozpoznaje budowle barokowe – samodzielnie znajduje informacje w dostępnych źródłach; znajduje przykłady wybitnych dzieł barokowych – korzysta ze słowników specjalistycznych, z albumów oraz z zasobów multimedialnych 	<ul style="list-style-type: none"> – szerzej przedstawia kontekst historyczny i kulturowy epoki – omawia przemiany w nauce i filozofii mające wpływ na kształtowanie się nowej epoki – przedstawia postać Kartezjusza jako twórcy racjonalizmu – jednego z najważniejszych kierunków filozoficznych – wyjaśnia znaczenie formuły <i>Cogito ergo sum</i> – *przedstawia ideowy przekaz sztuki jezuickiej (a zwłaszcza architektury) – wyjaśnia, jaki był wpływ kontrreformacji (zwłaszcza zakonu jezuitów) na sztukę; opisuje wygląd barokowych kościołów jezuickich – pogłębia wiedzę z podręcznika, na podstawie informacji znalezionych w różnych źródłach – znalezione informacje porządkuje w problemowe całości
-------------------------------------	---	--	--	--

1. Człowiek wobec nieskończoności

Człowiek wobec nieskończoności. Mikołaj Sęp Szarzyński i jego dramatyczna wizja bytu człowieka w świecie.	2 + *1	<p>M. Sęp-Szarzyński, Sonet I, Sonet II, Sonet IV</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>Przykłady architektury i sztuki barokowej (np. wnętrze Bazyliki św. Piotra – ilustracje z podręcznika); P.P. Rubens, <i>Upadek Faetona</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem wiersze Sępa-Szarzyńskiego, dokonuje ich parafrazy, określa znaczenia archaizmów – charakteryzuje wizję Boga, świata i człowieka przedstawioną w sonetach Sępa-Szarzyńskiego (znikomość i wielkość człowieka; koncepcja bytu ludzkiego jako „wiecznej wojny”) – w wierszach Sępa-Szarzyńskiego odnajduje kryzys typowej dla renesansu wiary w człowieka – *na podstawie wierszy Sępa-Szarzyńskiego oraz wiadomości o filozofii charakteryzuje religijne niepokoje człowieka baroku – *interpretuje wiersze Sępa-Szarzyńskiego w kontekście filozofii baroku (a zwłaszcza myśli Pascala) – porównuje renesansowy i barokowy obraz Boga, świata i człowieka (np. w <i>Hymnie Kochanowskiego</i> i sonetach Sępa-Szarzyńskiego) – w wierszach Sępa-Szarzyńskiego wskazuje środki stylistyczne typowe dla baroku – zwłaszcza na poziomie składni i frazeologii oraz ukształtowania brzmieniowego; dostrzega ich związek z wizją świata zawartą w utworach 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje sonety Sępa-Szarzyńskiego, odnosząc je do barokowej wizji świata – wyjaśnia, dlaczego Sęp-Szarzyński uważany jest za prekursora epoki baroku – *wskazuje źródła niepokoju religijnych i metafizycznych człowieka baroku – w czytanych wierszach Sępa-Szarzyńskiego wskazuje aluzje i cytaty, określa ich funkcje – przedstawia wizję Boga, człowieka i świata w poezji Sępa-Szarzyńskiego; *analizuje jej kontekst filozoficzny – *porównuje cechy stylu barokowego w poezji (na podstawie czytanych wierszy) i sztuce (architektura, rzeźba – na podstawie ilustracji z podręcznika) – odnajduje niepokój człowieka baroku w cechach poezji i sztuk plastycznych (np. architekturze) – prezentuje założenia filozofii Pascala (wyłaniający się z nich obraz człowieka i świata, sposób pojmowania nieskończoności) – wykorzystuje wiadomości o filozofii Pascala jako kontekst interpretacyjny czytanych wierszy
--	--------	---	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy, odnosząc je do odpowiednich fragmentów czytanych wierszy: inwersja składniowa, przerzutnia, antyteza, paradoks, oksymoron, peryfraz – charakteryzuje sonet jako gatunek liryczny, *wskazuje jego odmiany – dostrzega charakterystyczne motywy i toposy biblijne, określa ich funkcje – w poznawanych wierszach oraz dziełach sztuki wskazuje cechy stylu barokowego (niepokój, nieład, skomplikowanie, niejasność, dysharmonia) – porównuje styl renesansowy i barokowy – *porównuje styl wierszy Sępa-Szarzyńskiego i J. Kochanowskiego (odwołując się do konkretnych utworów) – redaguje dłuższą wypowiedź ustną i pisemną na temat poezji Sępa-Szarzyńskiego i jej kontekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie utworów literackich i fragmentów dzieł filozoficznych przedstawia, jak zmieniła się na przełomie renesansu i baroku wizja człowieka, świata i Boga (redaguje dłuższą wypowiedź ustną i pisemną) 	
<p>Człowiek wobec śmierci i przemijania – czyli o nietrwałości wszystkiego, co doczesne.</p>	1	<p>D. Naborowski, <i>Krótkość żywota</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo epoki zawierające motywy wanitatywne, np.: P. Claesz, <i>Martwa natura</i>; D. Bailly, <i>Autoportret z symbolami vanitas</i>; J. de Valdes Leal, <i>Alegoria marności świata</i>; <i>Taniec śmierci z kościoła Bernardynów w Krakowie</i></p> <p>sonety Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem wiersz Naborowskiego; określa jego tematykę i problematykę – rozpoznaje w czytanych wierszach (Naborowskiego i Sępa-Szarzyńskiego) oraz w malarstwie topos marności (<i>vanitas</i>); określa wiążące się z nim znaczenia, wyjaśnia pochodzenie motywu i jego nazwy – w czytanych wierszach i malarstwie odnajduje, a następnie interpretuje symbole związane z toposem marności – omawia znaczenia barokowych alegorii i symboli obecnych w poznawanych utworach literackich i obrazach – określa rolę czasu w barokowej koncepcji człowieka – w czytanych wierszach wskazuje typowe dla baroku środki artystyczne (np. oksymoron, antyteza, paradoks, inwersja składniowa, przerzutnia, wyliczenia i nagromadzenia, kalambur, instrumentacja głoskowa) i określa ich funkcje – *porównuje sposoby ukazania tych samych idei i motywów (czas, śmierć, marność) w dziełach różnych sztuk (malarstwo, poezja) – za pomocą różnych tworzyw – *na podstawie wiersza Naborowskiego przedstawia cechy poezji manierystycznej – pisze interpretację wybranego dzieła poetyckiego *i/lub malarskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wiersz, odnajdując w nim barokową wizję świata i człowieka – wyjaśnia pojęcie poezja kultury – wnioskuje, dlaczego topos marności zdominował kulturę baroku, *odwołuje się do filozofii epoki – *porównuje renesansowe i barokowe rozumienie czasu – analizuje stylistyczne środki językowe występujące w czytanych wierszach (leksyka, frazeologia, ukształtowanie brzmieniowe, składnia) – *podaje podstawowe informacje biograficzne o Naborowskim (na podstawie podręcznika) – odwołując się do czytanych utworów, wyjaśnia, jaki jest związek stylu barokowego ze światopoglądem epoki – *na podstawie poznanych utworów oraz literatury przedmiotu przygotowuje dłuższą wypowiedź na temat motywu marności w sztuce baroku; wygłasza ją na podstawie samodzielnie opracowanego konspektu – *na podstawie poznanych dzieł oraz literatury przedmiotu pisze esej pt. „Okrutna wyobraźnia twórców epoki baroku” 	

<p>Hamlet – jako postać symbol. Wewnętrzny spór bohatera.</p>	<p>1 + *3</p>	<p>W. Szekspir, <i>Hamlet</i> (fragmenty lub *dramat czytany w całości)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Malarstwo: E. Delacroix, <i>Hamlet zastaje króla na modlitwie;</i> <i>Hamlet i Horacja na cmentarzu</i></p> <p>Z. Herbert, <i>Tren Fortynbrasa</i></p> <p>W.H. Auden, <i>Hamlet – dzieło doskonałe?</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu (całości lub fragmentów) – określa tematykę i problematykę dzieła – *streszcza (opowiada) przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie – charakteryzuje Hamleta na podstawie monologu <i>Być albo nie być...</i>; analizuje rozważania bohatera, ocenia argumentację – *określa przestrzeń sceniczną, w której rozgrywa się akcja dramatu – *charakteryzuje bohaterów dramatu, określa ich rolę w dramacie, wskazuje motywy postępowania, ocenia ich decyzje; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące, uzasadnia swoje sądy – dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów czytanego dramatu, odczytując uczucia, cele i postawy bohatera, a także funkcję danego fragmentu w dziele – w poznanych fragmentach dramatu odnajduje toposy vanitas oraz świata-teatru; określa wyłaniającą się z nich wizję człowieka – przedstawia postać Szekspira, wykorzystując wiadomości z podręcznika, *a także samodzielnie znalezione dane z innych źródeł – *wygłasza krótki, samodzielnie przygotowany referat na temat życia i twórczości Szekspira – *wyjaśnia, na czym polega istota Szekspirowskiej koncepcji tragizmu – *przedstawia najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.), odnosząc je do znanego utworu – *podaje podstawowe wiadomości o teatrze elżbietańskim (na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych źródeł) – *pracując w zespole, przygotowuje inscenizację fragmentu wybranego dramatu Szekspira – *wykorzystuje wiedzę o specyfice spektaklu teatralnego jako dzieła sztuki – *przedstawia Hamleta jako jednego z najważniejszych bohaterów literatury europejskiej (wyjaśnia dlaczego) – *odwołując się do dramatu, wyjaśnia znaczenie słowa „hamletyzować” – określa, jakie postawy (koncepcje władzy) symbolizują Hamlet i Fortynbrasa w wierszu Herberta 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie poznanych fragmentów (*lub całości utworu) określa, jaka wizja człowieka i świata wyłania się z dramatu Szekspira; *odnosi ją do filozofii baroku – przedstawia dylematy Hamleta i określa ich motywację – *interpretuje utwór jako dramat namiętności ludzkich – *opisuje przemiany zachodzące w psychice bohaterów (odwołując się do tekstu i określając środki literackie, jakimi są ukazane) – *charakteryzuje porównawczo bohaterów (np. Hamleta i Horacego) – wyjaśnia, dlaczego postać Hamleta stała się ponadczasowym „znakiem” kultury europejskiej – *na podstawie znalezionych informacji określa, w jaki sposób autor wykorzystał podłoże historyczne – wyjaśnia, na czym polega wieloznaczność <i>Hamleta</i> – wykorzystuje informacje znalezione w tekstach naukowych (interpretacyjnych) do pogłębienia odbioru lektury – *przygotowuje (samodzielnie lub zespołowo) i przedstawia prezentację poświęconą teatrowi elżbietańskiemu; wykorzystuje pliki multimedialne, fotografie, ryciny, filmy, nagrania – *przedstawia Hamleta jako postać – symbol (wyjaśnia, co symbolizuje) – interpretuje wiersz Herberta (sposób ukształtowania monologu lirycznego, podmiot liryczny i adresat, metaforyka, wartości itp.); wyjaśnia, na czym polega uniwersalność przeciwstawionych sobie postaw – śledzi argumentację i sposób prowadzenia wywodu w tekście naukowym; wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębionego odczytania dramatu Szekspira 	<p style="text-align: right;">⇒</p>
--	---------------	---	---	---	-------------------------------------

			<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy; wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębionego odczytania lektury 		
Smutny rycerz z La Manczy. Marzyciel? Idealista? Szaleniec?	1 + *2	Miguel de Cervantes Przemysłny szlachcic Don Kichote z Manczy (fragmenty lub *całość lektury)	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu (całości lub fragmentów) – określa tematykę i problematykę utworu – *streszcza utwór – opowiada wybrane wydarzenia – określa elementy świata przedstawionego – przedstawia tytułowego bohatera i jego giermka – ocenia efekty szlacheckich czynów Don Kichote'a – przedstawia wybranych bohaterów – określa sposób prowadzenia narracji (wskazuje właściwe formy) – określa stosunek narratora do bohatera i świata przedstawionego (przytacza właściwe cytaty) – przytacza oceny narratora dotyczące bohatera powieści i jego ulubionych lektur – rozpoznaje różne konwencje obecne w powieści (fantastyczną, realistyczną) – rozpoznaje w tekście patos, tragizm i komizm – *rozpoznaje motywy znane z romansów rycerskich (aluzje i nawiązania) – *odczytuje utwór jako parodię romansów rycerskich i przebrzmiałych ideałów średniowiecza – odczytuje <i>Don Kichote'a</i> jako powieść o roli literatury (i jej sile w życiu człowieka) – wskazuje, na czym polega wielowarstwowość i złożoność powieści Cervantesa – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat interpretacji postaci Don Kichote'a i jego marzeń; buduje wypowiedzi argumentacyjne z odwołaniem do lektury – pisze rozprawkę na tematy dotyczące lektury i jej złożoności 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega zasadę zestawienia Don Kichote'a i Sancho Pansy (np. idealista – pragmatyk) – charakteryzuje Don Kichote'a *i innych bohaterów utworu – interpretuje utwór, wykorzystując kontekst biografii autora oraz kultury epoki – wysuwa wnioski na temat charakteru świata przedstawionego – realizm czy fantastyka? (przedstawia różne hipotezy jego odczytania) – określa sposób kreowania świata przedstawionego – *wykorzystuje kontekst historyczny i literacki do pogłębionej interpretacji dzieła Cervantesa – wyjaśnia pojęcie parodii; wykorzystuje je w interpretacji utworu (fragmentów lub *całości) – *określa strategię narracyjną: wskazuje stosunek narratora do świata przedstawionego – *wyjaśnia, jakie cechy <i>Don Kichote'a</i> pozwalają w nim upatrywać początków powieści nowożytnej – *ocenia efekty współwystępowania w powieści różnych konwencji estetycznych – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat roli literatury w życiu człowieka (ma wyznaczać ideały – czy przedstawiać rzeczywistość?) – wyjaśnia termin: <i>donkiszoteria</i> 	
2. W barokowym teatrze świata					
Dramat ludzkich namiętności, z których największą jest władza... Człowiek w teatrze świata.	3+*2	W. Szekspir, Makbet (dramat czytany w całości)	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu – rozpoznaje jego tematykę i problematykę oraz związek z światopoglądem baroku – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego – streszcza (opowiada) przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie 	<ul style="list-style-type: none"> – odwołując się do treści utworu, określa, jaka wizja człowieka i świata wyłania się z dramatów Szekspira; *odnosi ją do filozofii baroku – interpretuje <i>Makbeta</i> jako dramat władzy i namiętności ludzkich – opisuje przemiany zachodzące w psychice Makbeta i lady Makbet (odwołując się do tekstu i określając środki literackie, jakimi są ukazane) 	Jedną z godzin warto poświęcić na zaprezentowanie referatów i innych wypowiedzi uczniowskich przygotowanych na podstawie ⇒

		<p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>Malarstwo: H. Füssli, <i>Lady Makbet otrzymuje sztylety</i>; ryciny i fotografie ukazujące teatr <i>The Globe</i> i inne teatry elżbietańskie</p> <p>A. Harbage, <i>Posłowie do „Makbeta”</i> (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa przestrzeń sceniczną, w której rozgrywa się akcja utworu – charakteryzuje bohaterów <i>Makbeta</i>, ocenia ich decyzje, wskazuje motywy postępowania; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące, uzasadnia swoje sądy – analizuje przemiany osobowości, wskazuje falowanie nastrojów Makbeta (w wybranych fragmentach) i wskazuje źródła jego klęski – porównuje kreacje Makbeta i Lady Makbet; określa wpływ żony na decyzje Makbeta – analizuje sposób przedstawienia w <i>Makbecie</i> problemu władzy; *porównuje sposób ujęcia przez Szekspira oraz w piśmiennictwie renesansowym – odnajduje w dramacie toposy życia-teatru oraz vanitas i odnosi je do ogólnego obrazu człowieka i świata w twórczości Szekspira – rozpoznaje w <i>Makbecie</i> obecność motywu złudzenia i dostrzega jego związek z światopoglądem epoki – wyjaśnia, na czym polega istota Szekspirowskiej koncepcji tragizmu – wykorzystuje w interpretacji dramatu potrzebne konteksty (historyczny, filozoficzny, literacki, egzystencjalny itp.) – przedstawia najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.), odnosząc je do znanego utworu – dostrzega w utworze obecność różnych konwencji (fantastyka, realizm, tragizm, komizm itp.); wskazuje właściwe fragmenty – porównuje dramat Szekspirowski z dramatem antycznym (na wybranych przykładach) – czyta ze zrozumieniem i analizuje tekst naukowy; wykorzystuje znalezione w nim informacje do pogłębienia interpretacji <i>Makbeta</i> – uczestniczy w dyskusji na temat utworu; formułuje pytania, odpowiedzi, oceny – pisze dłuższą wypowiedź argumentacyjną na temat problematyki <i>Makbeta</i> – podaje najważniejsze wiadomości o Szekspirze, jego życiu i twórczości 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego postacie Hamleta, Makbeta, Lady Makbet, Romea i Julii stały się ponadczasowymi „znakami” kultury europejskiej – wnioskuje, jaka jest rola sił nadprzyrodzonych w dramatach Szekspira; zabiera głos w dyskusji na ten temat – charakteryzuje język i styl dramatu Szekspirowskiego (m.in. wskazuje słownictwo z różnych zakresów stylistycznych) – wskazuje przenikanie się różnych konwencji stylistycznych (prowadzących do złamania zasady decorum) – porównuje dramat Szekspirowski z dramatem antycznym (na wybranych przykładach) – przygotowuje i wygłasza referat lub prezentację na temat Szekspira, jego dramatów i teatru elżbietańskiego – analizuje tekst naukowy: odczytuje zawarte w nim sensory, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu 	<p>samodzielnie znalezionych materiałów. Można też zaproponować pracę zespołową na lekcji (z wykorzystaniem metod aktywizujących).</p>
--	--	---	---	---	--

<p>Fakultatywnie</p> <p>Dramat Szekspirowski na scenie.</p>	<p>1F</p>	<p>Fakultatywnie</p> <p>Wybrany spektakl teatralny zrealizowany na podstawie dramatu Szekspira (ew. nagranie Teatru TV).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – komentuje obejrzany spektakl; przedstawia własne refleksje, stosując słownictwo oceniające i wartościujące – opowiada o swoich przeżyciach związanych z obejrzanym spektaklem – w swoich wypowiedziach poprawnie stosuje terminologię związaną z teatrem – wskazuje teatralne środki wyrazu i określa ich funkcje – ocenia sceniczne kreacje postaci i porównuje z literackimi pierwowzorami – *w różnych źródłach znajduje recenzje, opinie, oceny spektaklu i ustosunkowuje się do nich – pisze własną recenzję obejrzanego spektaklu z wykorzystaniem właściwego słownictwa i frazeologii 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje oceny estetyczne; uzasadnia własne sądy – porównuje spektakl z literackim pierwowzorem, uwzględniając różne elementy dzieła (przestrzeń sceniczna, bohaterowie, zdarzenia, kompozycja, warstwa ideowa) – określa, jaka jest reżyserska koncepcja dramatu wystawionego na scenie – wskazuje teatralne środki wyrazu artystycznego i określa ich związek z koncepcją całości przedstawienia (inscenizacji); opowiada o warsztacie pracy reżysera teatralnego 	<p>Wskazana w drugiej kolumnie godzina jest przeznaczona na omówienie spektaklu i analizę dzieła teatralnego.</p>
<p>*Wszystko jest iluzją...</p>	<p>*2</p>	<p>*P. Calderon de la Barca, <i>Życie jest snem</i> (całość dramatu lub fragmenty)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: A. de Pereda, <i>Sen księcia</i></p> <p>architektura iluzjonistyczna, np.: kościół San Carlo alle Quattro Fontane w Rzymie; malarstwo iluzjonistyczne, np. A. Pozzo, Kopuła w kościele Sant'Ignazio w Rzymie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu – *rozpoznaje jego tematykę i problematykę oraz związek z filozoficznymi założeniami epoki – *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego – *podaje podstawowe informacje o autorze – *streszcza, opowiada utwór; przedstawia bohaterów – *omawia metamorfozę Sigismunda i wskazuje jej przyczyny – *interpretuje zakończenie dzieła w kontekście całego utworu – *omawia funkcjonowanie w utworze toposu snu; dostrzega jego wieloznaczność – *w czytanych fragmentach wskazuje motywy wanitatywne – interpretuje topos życia-snu w kontekście barokowej wizji świata, dostrzega jego związek z motywem <i>vanitas</i> – *w czytanych fragmentach wskazuje środki stylistyczne tworzące barokową poetykę iluzji (np. paradoksy, kalambury, przerzutnie, antytezy, oksymorony) – *rozpoznaje styl barokowy – odwołując się do przykładów konkretnych dzieł, wskazuje efekt iluzji w architekturze i malarstwie (iluzjonizm) – wyjaśnia, czym jest przekład – *podaje różne znaczenia słowa „przekład” – *wyjaśnia, czym jest przekład artystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> – *charakteryzuje bohaterów utworu, określa ich role w dramacie – *interpretuje wątki związane z poszczególnymi postaciami dramatu – *porównuje postacie z dramatu de la Barki z bohaterami Szekspirowskimi – *interpretuje barokową estetykę iluzji jako wyraz światopoglądu epoki (zakwestionowanie świadectwa ludzkich zmysłów) – określa wspólne znaczenia toposów: życia-snu, życia-teatru i <i>vanitas</i>, odnosi je do barokowej wizji świata i człowieka – *interpretuje symboliczne znaczenia motywów i toposów funkcjonujących w utworze (np. snu, ciemności, złudzenia, cienia itp.) – *wskazuje nawiązania antyczne, określa ich funkcje – *analizuje dwa różne przekłady tego samego fragmentu; wskazuje podobieństwa i różnice 	

Komedia ludzkich charakterów.	3–4	Molier, <i>Skąpiec</i> (dramat czytany w całości)	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu – rozpoznaje jego tematykę i problematykę – streszcza przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie – charakteryzuje bohaterów dramatu Moliera, zwracając uwagę na elementy satyry społecznej – tworzy portret psychologiczny tytułowego bohatera – interpretuje <i>Skąpca</i> jako komedię charakterów, odkrywając jednocześnie gorzką wymowę utworu – wskazuje środki artystyczne tworzące portrety bohaterów (np. karykaturę, wyolbrzymienie, środki tworzące komizm) – rozróżnia rodzaje komizmu (odnajdując je w dramacie): komizm sytuacyjny, językowy, postaci – dokonuje szczegółowej, ukierunkowanej analizy i interpretacji wskazanego fragmentu dramatu – wyjaśnia, na czym polega uniwersalna wymowa utworu Moliera – podaje podstawowe informacje o klasycyzmie francuskim XVII w. (na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych wiadomości z różnych źródeł), odnosząc je do konkretnych przykładów (np. układ ogrodów w Wersalu) – tworzy wypowiedzi argumentacyjne, formułuje tezy i argumenty – tworzy spójną wypowiedź na temat problematyki utworu we wskazanej formie (np. charakterystykę, rozprawkę) – tworząc własny tekst, stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje dramat Moliera jako demaskowanie przed widzem iluzji ludzkich postaw – w postaciach dramatu odnajduje typowych przedstawicieli społeczeństwa XVII-wiecznej Francji; dostrzega realia społeczne – dostrzega sztuczność zakończenia i odkrywa zawartą w utworze przestrożę – pogłębia charakterystykę Harpagona, wskazując historyczne i uniwersalne uwarunkowania reprezentowanej przez niego postawy – wnioskuje, dlaczego postawę „skąpca” autor uważa za szczególnie niebezpieczną społecznie – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>qui pro quo</i> jako formy komizmu sytuacyjnego, ilustruje je przykładami ze <i>Skąpca</i> – podaje informacje o Molierze i jego czasach na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych wiadomości z różnych źródeł; przedstawia je w postaci referatu ilustrowanego różnymi materiałami – wskazuje w <i>Skąpcu</i> cechy dramatu klasycystycznego – opracowuje przemówienie na temat problematyki utworu (np. mowę oskarżycielską przeciw Harpagonowi) – przygotowując wypowiedź, stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych 	
--------------------------------------	-----	---	--	---	--

3. Dwie miłości – Bóg i świat

Dwie miłości – świat i Bóg.	2+*1	M. Sęp-Szarzyński, <i>Sonet V</i> D. Naborowski, <i>Na oczy królowny angielskiej</i> PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: G. de La Tour, <i>Maria Magdalena</i> ; G. Arcimboldo, <i>Ogrodnik, Lato</i>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje tematykę i problematykę wierszy – interpretuje wiersze, rozpoznając w nich charakterystyczne cechy stylu barokowego – na podstawie sonetu Sępa-Szarzyńskiego przedstawia rozdarcie między pragnieniem ziemskich rozkoszy a poczuciem ich nietrwałości – odwołując się do tekstów, wyjaśnia terminy: koncept barokowy, konceptyzm, marinizm – określa, na czym polega koncept stanowiący podstawę wiersza Naborowskiego – wskazuje środki stylistyczne typowe dla poezji konceptycznej (np. antyteza, gradacja, wyliczenie, nagromadzenie, kompozycja łańcuchowa, 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje utwory, odnajdując w nich dramatyczny obraz egzystencji człowieka (*odwołuje się do kontekstu światopoglądowego epoki) – rozważa, w jaki sposób w czytanych tekstach zostały ukazane podstawowe problemy egzystencjalne: miłość, cierpienie, śmierć – podaje podstawowe wiadomości o D. Naborowskim jako wybitnym twórcy barokowej poezji konceptycznej – *przedstawia marinizm jako nurt w poezji barokowej i podaje podstawowe informacje o jego twórcy 	⇒
------------------------------------	------	---	--	---	---

			<p>ekwiwokacja, *kalambur, figura sumacji) i określa ich funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – komentuje charakterystyczne cechy składni, leksyki i frazeologii czytanych utworów – odwołując się do przykładów poezji i malarstwa, przedstawia sposób ukazywania kobiety w sztuce baroku – *wskazuje symboliczne i alegoryczne motywy na obrazie La Toura; interpretuje ich znaczenia w kontekście „rozdwojenia” człowieka baroku – wykorzystuje w interpretacji utworów i dzieł sztuki potrzebne konteksty, a zwłaszcza kontekst filozoficzny i egzystencjalny 	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia pojęcia: poezja intelektualna, wirtuozeria formalna – porównuje sposób opisanego urody kobiecej w wierszu Naborowskiego i we fragmencie <i>Pieśni świętojańskiej o Sobótce</i> Kochanowskiego (<i>Panna XI</i>) – czyta ze zrozumieniem analizy barokowej poezji miłosnej; znajduje informacje pogłębiające własne interpretacje czytanych wierszy 	
Szekspir i miłość.	3–4	<p>W. Szekspir, Romeo i Julia (dramat czytany w całości)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY A. Harbage, <i>Postowie do „Makbeta”</i> (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu – określa jego tematykę i problematykę – streszcza (opowiada) utwór, prezentuje jego bohaterów – charakteryzuje utwór jako tragedię, przedstawia konstrukcję wydarzeń – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego w dramacie – określa przestrzeń sceniczną, w której rozgrywa się akcja – charakteryzuje bohaterów, ocenia ich decyzje, wskazuje motywy postępowania; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące, uzasadnia swoje sądy – odnajduje w dramacie elementy barokowej wizji świata i człowieka – wyjaśnia, na czym polega tragizm bohaterów – analizuje sposób wykorzystania motywów miłości i śmierci – *wskazuje źródła utworu (antyczne i średniowieczne) – wykorzystuje w interpretacji dramatu potrzebne konteksty (historyczny, filozoficzny, literacki, egzystencjalny itp.) – wskazuje w utworze najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.) – dostrzega obecność różnych konwencji 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy i interpretacji wskazanych scen (np. sceny balkonowej); charakteryzuje środki językowe i stylistyczne, określa ich funkcje – porównuje sposób opisywania urody kobiecej w monologu Romea i wierszu Naborowskiego <i>Na oczy królowny angielskiej</i> – syntezuje wiedzę o dramatach Szekspira; przedstawia wyłaniającą się z nich wizję człowieka i świata; *odnosi ją do filozofii baroku – wyjaśnia, dlaczego postaci Hamleta, Makbeta, Lady Makbet, Romea i Julii stały się ponadczasowymi „znakami” kultury europejskiej – charakteryzuje język i styl dramatu (m.in. wskazuje słownictwo z różnych zakresów stylistycznych) – *wskazuje przenikanie się różnych konwencji stylistycznych (prowadzących do złamania zasady decorum) – porównuje <i>Romea i Julię</i> z dramatem antycznym – porównuje Romea i Julię oraz Tristana i Izoldę jako archetypy tragicznych kochanków 	

<p>Fakultatywnie</p> <p>Szekspir na ekranie.</p>	<p>1F</p>	<p>Fakultatywnie</p> <p>jedna z adaptacji filmowych wybranego dramatu Szekspira, np.: <i>Tron we krwi</i>, reż. A. Kurosawa; <i>Hamlet</i>, reż. L. Olivier; <i>Otello</i>, reż. O. Welles lub F. Zeffirelli, <i>Romeo i Julia</i>, reż. F. Zeffirelli lub B. Luhrmann</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiada się na temat obejrzonej filmowej adaptacji dramatu Szekspira – wskazuje charakterystyczne środki filmowe służące przekazaniu idei dzieła – pisze recenzję filmu 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, w jakiej relacji do pierwowzoru literackiego pozostaje dzieło filmowe (np. kreacje postaci, przesłanie, wizja świata), wypowiada własne sądy i opinie – *porównuje język literatury i język filmu – wskazuje filmowe środki wyrazu i określa ich funkcje; opowiada o warsztacie pracy reżysera filmowego 	
<p>Marinizm polski, czyli poetyka zdziwienia Jana Andrzeja Morsztyna.</p>	<p>1 + *1</p>	<p>J.A. Morsztyn, O swej pannie, Do trupa</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: G. Arcimboldo, <i>Ogrodnik, Lato</i>; P.P. Rubens, <i>Porwanie córek Leukipposa</i>; A. Pozzo, Kopia w kościele Sant'Ignazio w Rzymie;</p> <p>architektura: kościół San Carlo alle Quattro Fontane w Rzymie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje tematykę i problematykę czytanych utworów – określa, na czym polegają koncepty stanowiące podstawę wierszy; odnajduje i interpretuje ich puenty – wskazuje środki stylistyczne typowe dla poezji konceptycznej (np. porównanie, przeciwstawienie, paradoks, oksymoron, antyteza, gradacja, wyliczenie, nagromadzenie, kompozycja łańcuchowa, ekwiwokacja, figura sumacji) i określa ich funkcje – komentuje charakterystyczne cechy składni, leksyki i frazeologii czytanych utworów – *wskazuje powtarzające się w poezji barokowej motywy związane z miłością (np. ogień i lód), określa związane z nimi znaczenia – *odnajduje w czytanych tekstach (np. <i>Do trupa</i>) topos miłości i śmierci, *interpretuje sposób jego ujęcia – interpretuje wiersze, wykorzystując potrzebne konteksty (np. literacki, malarski, filozoficzny, egzystencjalny) – na podstawie poznanych utworów opisuje konwencję barokowej miłości dworskiej – *porównuje koncepty w poezji barokowej oraz w malarstwie i architekturze epoki; uwzględnia tworzywo każdej ze sztuk – *interpretuje obraz Rubensa jako symboliczny triumf miłości cielesnej 	<ul style="list-style-type: none"> – *określa role, w jakich występuje podmiot liryczny wierszy (zakochany) i adresatka (kobieta) – podaje podstawowe wiadomości o J.A. Morsztynie – *prezentuje postać J.A. Morsztyna jako polskiego marinisty (na podstawie wiadomości i tekstów z podręcznika *oraz samodzielnie znalezionej literatury przedmiotu) – porównuje sposób opisanego urody kobiecej w wierszu <i>O swej pannie</i> oraz we fragmencie <i>Pieśni świętojańskiej o Sobótce</i> Kochanowskiego (<i>Panna XI</i>) – dokonuje samodzielnej analizy i interpretacji wiersza barokowego, uwzględnia jego konceptyczny charakter – czyta ze zrozumieniem analizy barokowej poezji miłosnej; znajduje informacje pogłębiające własne interpretacje czytanych wierszy – *porównuje funkcje konceptu w malarstwie i poezji (na przykładzie obrazów Arcimbolda i wierszy Naborowskiego oraz J.A. Morsztyna) 	

Blaski i cienie sztuki baroku – synteza.	1	U. Eco, [Luneta Arystotelesowska] PROPONOWANE KONTEKSTY architektura: kościoły barokowe, np. Il Gesù w Rzymie, Bazylika św. Piotra w Rzymie, kościół Świętych Piotra i Pawła w Krakowie rzeźba: G. Bernini, <i>Ekstaza świętej Teresy</i> oraz inne dzieła sztuki baroku	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem tekst Eco – *określa, jakie znaczenie dla literatury miała <i>Poetyka</i> Arystotelesa (i inne poetyki normatywne) – swoimi słowami wyjaśnia, na czym polega poetyckie widzenie świata – na przykładzie wybranych przez siebie utworów poetyckich i dzieł sztuki (malarstwo, rzeźba, architektura) syntetycznie omawia cechy sztuki baroku – redaguje dłuższą, spójną wypowiedź na temat sztuki baroku, wygłasza ją; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – poprawnie używa terminów: barok, kontrreformacja, sztuka iluzjonistyczna, koncept barokowy, marinizm, *manieryzm itp. – interpretując wybrane dzieła, zwraca uwagę na cechy stylu barokowego (niepokój, ruch, nieład, niejasność, dysharmonia, zmysłowość itd.) 	<ul style="list-style-type: none"> – swoimi słowami przedstawia myśl zawartą w eseju Eco (mechanizm tworzenia metafor), przywołując jako kontekst <i>Poetykę</i> Arystotelesa – *formułuje oceny i opinie na temat możliwości ujęcia sztuki poetyckiej w system reguł – *tworzy poetyckie opisy różnych przedmiotów – dociera do różnych źródeł informacji na temat sztuki baroku, znajduje przykłady dzieł barokowych i ich opisów (w dostępnej literaturze przedmiotu, a także na stronach internetowych) – gromadzi, selekcjonuje, porządkuje i syntetyzuje znalezione samodzielnie informacje; tworzy plan własnej wypowiedzi na zadany temat – wygłasza referat na temat sztuki baroku, dbając o jego poprawną, uporządkowaną kompozycję i o komunikatywną formę przekazu – referat ilustruje prezentacją dzieł sztuki przygotowaną w dostępnym programie komputerowym 	Uczniowie przedstawiają przygotowane przez siebie prezentacje i referaty syntezujące wiedzę o sztuce baroku – jest to okazja do oceny ich kompetencji samokształceniowych.
4. W kręgu sarmatyzmu					
Oblicza sarmatyzmu. Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska.	2+*1	J.Ch. Pasek, <i>Pamiętniki</i> (fragmenty) PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: <i>Portret Janusza Radziwiłła</i> ; portrety trumienne; film (fakultatywnie): <i>Potop</i> , reż. J. Hoffmann J. Tazbir, [<i>Na styku kultur i systemów politycznych</i>] E. Bryll, <i>Portret sarmacki</i>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu (na podstawie fragmentów) – określa tematykę i problematykę dzieła – czyta <i>Pamiętniki</i> Paska, odnajdując w nich świadectwo rodzimej kultury szlacheckiej (jako zapis obyczajów, stylu życia, mentalności, wyznawanych wartości itp.) – na podstawie znalezionych informacji i czytanych fragmentów Paska określa dwa oblicza sarmatyzmu: <ul style="list-style-type: none"> • od umiłowania wolności – do samowoli • od waleczności i tradycji rycerskiej – do awanturnictwa i warcholstwa • od gościnności – do życia ponad stan • od przywiązania do tradycji – do ksenofobii • od religijności i katolicyzmu – do zabobonności – wyjaśnia pojęcia: Sarmata, sarmatyzm – gromadzi i porządkuje informacje o kulturze sarmackiej (*także znalezione samodzielnie w różnych źródłach) – analizuje czytane fragmenty; określa na ich podstawie stosunek szlachty do cudzoziemców i do własnej kultury – interpretuje sceny batalistyczne przedstawione w <i>Pamiętnikach</i>; wnioskuje na ich podstawie 	<ul style="list-style-type: none"> – szerzej omawia sarmatyzm jako rodzimą formację kulturową, przejawiającą się w różnych obszarach życia i kultury – określa zespół wartości i postaw związanych z postacią Sarmaty: kult rycerskości, demokracja szlachecka, wolność, cnoty sarmackie: honor, przywiązanie do własnego dziedzictwa itp. – wskazuje inne – poza literaturą – zjawiska związane z kulturą sarmacką, np. dwór szlachecki, strój, ceremoniał (uczty, zaślubiny, pogrzeby itp.), portret trumienny itp.; krótko je charakteryzuje, *odnajdując w nich odzwierciedlenie ważnych dla Sarmatów wartości – ostrzega związek wartości sarmackich z etosem rycerskim – czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury przedmiotu, wykorzystuje znalezione w nich informacje we własnych wypowiedziach na temat poznanych utworów – zbiera wiadomości dotyczące kultury sarmackiej z różnych źródeł; selekcjonuje, porządkuje i przetwarza znalezione informacje; buduje dłuższą wypowiedź (np. referat) 	⇒

			<p>o wartościach ważnych dla ówczesnej szlachty (deklarowanych i faktycznych)</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa, jaką rolę w systemie wartości sarmackiej szlachty odgrywała idea „przedmurza chrześcijaństwa” – rozpoznaje realizm opisów Paska; wskazuje właściwe fragmenty, interpretuje je – wymienia gatunki literackie związane z nurtem sarmackim: pamiętniki, diariusze, listy, epos barokowy, charakteryzuje je, podając przykłady – na podstawie stylu Paska wymienia najważniejsze cechy polszczyzny szlacheckiej – w języku <i>Pamiętników</i> wskazuje przykłady makaronizowania; wyjaśnia termin *i pochodzenie zjawiska (rola łaciny w modelu kształcenia w kolegiach jezuickich) – określa stosunek do tradycji sarmackiej w wierszu Brylla – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, przetwarza i porządkuje zawarte w nim informacje – odczytuje sens i główną myśl tekstu J. Tazbira; wskazuje argumenty – interpretuje <i>Pamiętniki</i>, wykorzystując potrzebne konteksty (np. historyczny, kulturowy) 	<p>objaśnia etymologię słów: Sarmata, sarmatyzm</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje sceny batalistyczne w <i>Pamiętnikach</i> Paska pod względem słownictwa, frazeologii i składni – omawia cechy języka i stylu Paska; wskazuje barokową składnię zdań, makaronizmy i inne językowe wykładniki „ozdobności” i kwiecistości stylu – *interpretuje wiersz Brylla jako rozrachunek z dziedzictwem sarmatyzmu 	
<p>Język naszych sarmackich przodków. Stylizacja i makaronizacja.</p>	1+*1	<p>J.Ch. Pasek, <i>Pamiętniki</i> (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia stylu i stylizacji; rozróżnia je – wyjaśnia, na czym polega stylizacja w <i>Pamiętnikach</i> Paska – w czytanych fragmentach rozpoznaje makaronizmy i inne cechy stylu sarmackiego – wyjaśnia terminy: makaronizm, makaronizacja – wskazuje wpływy łaciny na język epoki i wiąże je z modą językową panującą wśród ówczesnej szlachty – w tekście Paska wskazuje cytaty (wtręty) i określa ich funkcje – wyjaśnia, czym są zapożyczenia językowe, wymienia ich rodzaje – analizując język <i>Pamiętników</i>, wskazuje przykłady zapożyczeń z łaciny – *wskazuje najważniejsze zapożyczenia z różnych języków do polszczyzny – w epokach dawnych i dziś – *analizuje język różnych tekstów pod kątem obecnych w nich zapożyczeń 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy typowe dla języka XVII-wiecznej szlachty; odnajduje je w czytanych utworach – przedstawia pochodzenie terminu <i>makaronizacja</i>; wyjaśnia, czym były makarony – w tekście <i>Pamiętników</i> wskazuje makaronizmy składniowe i fleksyjne – wskazuje źródła i określa rolę zapożyczeń z łaciny i makaronizacji w języku sarmackiej szlachty – *przedstawia i ocenia wpływ języka angielskiego na współczesną polszczyznę 	⇒

Dialogi z tradycją. Dzieła „rozmawiające” ze sobą.	1	S. Grochowiak, <i>Lekcja anatomii (Rembrandta)</i> Rembrandt, <i>Lekcja anatomii doktora Tulpa</i>	<ul style="list-style-type: none"> – wiersz współczesnego poety odczytuje jako reinterpretację obrazu XVII-wiecznego malarza – w wierszu Grochowiaka rozpoznaje lirykę roli – odczytuje obraz Rembrandta, *uwzględniając tworzywo malarstwa jako sztuki – interpretuje obraz i wiersz; formułuje wnioski na temat podobnych idei wyrażanych językiem różnych sztuk 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia propozycję interpretacji wiersza, wskazując w tekście miejsca stanowiące argumenty na poparcie własnej koncepcji interpretacyjnej – *porównuje teksty kultury (obraz i wiersz), uwzględniając różnorodne konteksty 	
Dialogi z tradycją. Śmierć mówi: <i>I ja jestem w Arkadii...</i>	1F	N. Poussin, <i>Et in Arcadia ego</i> W. Maj, <i>Et in Arcadia ego</i>	<ul style="list-style-type: none"> – odnajduje topos Arkadii przedstawiony na obrazie Poussina – wskazuje topos Arkadii jako kontekst kulturowy wiersza Maja – przedstawia pochodzenie toposu Arkadii i związane z nim znaczenia – określa znaczenia, jakie motyw arkadyjski wnosi do omawianych dzieł (obrazu i wiersza) 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje obraz Poussina, wskazując jego cechy barokowe i określając sposób potraktowania przez malarza motywu Arkadii – *przeprowadza interpretację porównawczą XVII-wiecznego obrazu i wiersza współczesnego poety – wyjaśnia, na czym polega uniwersalność toposu Arkadii w kulturze europejskiej 	Zagadnienia „dialogów z tradycją w poezji współczesnej” można zrealizować na jednej godzinie.
Różnorodność i dziwne piękno baroku. Synteza wiadomości o epoce.	1		<ul style="list-style-type: none"> – syntetycznie przedstawia obraz Boga, człowieka i świata w literaturze, sztuce i filozofii baroku – odwołując się do poznanych utworów literackich i dzieł sztuki, przedstawia postawę człowieka baroku wobec śmierci i przemijania – omawia charakterystyczne motywy barokowej literatury i sztuki oraz ich symbolikę – wymienia najważniejsze cechy stylu barokowego – analizuje język i styl poznanych utworów, wskazując w nim cechy typowe dla epoki i autorów – pisze spójną wypowiedź argumentacyjną na temat syntezującą wiedzę o epoce 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie poznanych utworów i dzieł sztuki przedstawia barokowe postrzeganie piękna – porównuje dzieła barokowe i renesansowe (pod względem stylu, filozofii, niesionego przekazu) – wskazuje cechy typowe dla języka XVII-wiecznej szlachty – wyjaśnia pojęcie styl manierystyczny – przedstawia własne propozycje interpretacji poznanych utworów barokowych 	
Praca klasowa nr 4 wraz z poprawą	2+*1				Dodatkowa godzina rozszerzenia poświęcona zostanie na dokładne omówienie błędów językowych i stylistycznych, kompozycji pracy, sposobów ujęcia tematu itp.

Razem na barok: ok. 28 godz. (kształcenie w zakresie podstawowym) + ok. *14 godz. (kształcenie w zakresie rozszerzonym)
7 tygodni (po 4 godz. w zakresie podstawowym + *2 godz. dodatkowo dla zakresu rozszerzonego)

OŚWIECENIE

<p>Wprowadzenie do epoki oświecenia</p>	<p>1</p>	<p>Wiadomości z podręcznika</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: J.L. David, <i>Portret małżonków Lavoisier</i>; J. Wright of Derby, <i>Doświadczenie z pompą próżniową</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje najważniejsze – wstępne informacje o epoce oświecenia (nazwa, ramy czasowe, rola wiedzy i edukacji, przemiany społeczne) – wyjaśnia terminy: racjonalizm, empiryzm, deizm, ateizm, liberynizm – przedstawia krótko najwybitniejszych filozofów epoki (Locke, Kant) – wskazuje kontekst historyczny epoki – wyjaśnia nazwę „oświecenie” – przedstawia najważniejsze założenia myśli filozoficznej epoki: racjonalizmu i empiryzmu; wyjaśnia, na czym polegał triumf racjonalizmu – określa wpływ rewolucji francuskiej na kształtowanie się nowej epoki – omawia polskie reformy i ich twórców – przedstawia początki polskiej publicystyki, wymienia najczęściej pojawiające się gatunki piśmiennictwa – na podstawie podręcznika omawia rolę teatru w oświeceniu, wymienia jego najważniejszych twórców i najbardziej znaczące utwory 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jakie zmiany społeczne wpłynęły na kształt epoki oświecenia – opisuje obrazy Davida i Wrighta of Derby, odnajdując w nich elementy typowe dla epoki oświecenia – *szerzej omawia prądy filozoficzne, które ukształtowały epokę – na podstawie wiadomości z podręcznika oraz *znalezionych samodzielnie w różnych źródłach przedstawia wybitne osiągnięcia polskiego oświecenia, w tym: rozwój edukacji i reformy szkolnictwa, rolę teatru, rozkwit publicystyki, zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego dla kultury i sztuki itp. – przedstawia historyczne tło polskiego oświecenia – przygotowuje i wygłasza referat lub prezentację na temat epoki; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu 	
--	----------	---	--	--	--

1. Czas rozumu

<p>Kryzys oświeceniowego optymizmu.</p> <p>Bohaterowie Woltera i ich przygody na „najlepszym ze światów”.</p>	<p>1+*2</p>	<p>*Wolter, Kandyd, czyli optymizm (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu; przedstawia jego tematykę i problematykę – czyta ze zrozumieniem i interpretuje fragmenty utworu, dostrzegając w nich tendencje epoki (np. dydaktyzm i krytycyzm) – na przykładzie poznanych fragmentów wyjaśnia, na czym polegał dydaktyczny charakter utworów oświeceniowych – *streszcza przygody Kandyda – *interpretuje przedstawione w utworze wydarzenia, odczytując ich warstwę paraboliczną, sensy uniwersalne oraz aluzje do wydarzeń historycznych, instytucji społecznych itp. – *charakteryzuje głównego bohatera, zwracając uwagę na jego imię znaczące oraz rolę, jaką odgrywa w utworze – *prezentuje pozostałych bohaterów <i>Kandyda</i> (np. Panglossa, Marcina, Kakambo...) i określa ich rolę w utworze oraz reprezentowane przez nich postawy 	<ul style="list-style-type: none"> – *utwór Woltera odczytuje jako filozoficzną polemikę z oświeceniowym optymizmem; przywołuje filozofię Leibniza i <i>List o Opatrzności</i> Rousseau – *wskazuje w <i>Kandydzie</i> elementy gry literackiej oraz ironiczny dystans narratora wobec świata przedstawionego – prezentuje autora powiastki na tle epoki oświecenia (*i kontrowersje wokół jego postaci) – *wyjaśnia określenie „wolterianizm” – analizuje język utworu; wskazuje językowe przejawy dowcipu, sarkazmu, ironii – *interpretuje zakończenie utworu – *charakteryzuje powiastkę filozoficzną jako gatunek oświeceniowego krytycyzmu – *wskazuje wpływ powiastki filozoficznej na kształtowanie się pierwszych powieści europejskich (wskazuje podobieństwa kompozycji, kreacji i roli bohatera itp.) 	<p><i>Kandyd</i> jest lekturą uzupełniającą z zakresu rozszerzonego, jednak można wykorzystać część fragmentów także w ramach realizacji materiału z zakresu podstawowego – jako przykład istotnych tendencji literatury oświecenia.</p>
---	-------------	---	---	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie poznanych fragmentów określa poglądy Woltera na naturę ludzką oraz stosunek pisarza do wojny – dostrzega w utworze elementy oświeceniowego krytycyzmu – *przedstawia krainę Eldorado oraz określa jej symboliczne znaczenie – *interpretuje tytuł powiastki; wskazuje w <i>Kandydzie</i> elementy satyry, sarkazmu oraz ironii, będące wyrazem krytycyzmu autora – *rozpoznaje prześmiewczą konwencję utworu – *interpretuje zakończenie utworu, wyjaśniając słowa bohatera, iż „trzeba uprawiać nasz ogródek” – *na podstawie <i>Kandydy</i> przedstawia cechy gatunkowe powiastki filozoficznej (bohater, narrator, świat przedstawiony) – *wskazuje związek utworu z filozofią epoki (racjonalizm, polemika z filozofią optymizmu, deizm) – krótko przedstawia francuską <i>Encyklopedię</i> i encyklopedystów – prezentuje Woltera, D. Diderota i J.J. Rousseau – jako wybitnych myślicieli francuskiego oświecenia – wyjaśnia znaczenie wyrazów: encyklopedia, encyklopedyści, fatalista, fatalizm, krytycyzm – tworzy hasła encyklopedyczne wskazanych pojęć 	<ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie podręcznika określa stosunek ludzi oświecenia (np. encyklopedystów) do władzy, religii i Kościoła, ich poglądy na społeczeństwo i naturę 	
Triumf rozumu. Oświeceniowa wizja świata i miejsce w nim człowieka.	*1+*1F	<p>*A. Naruszewicz, <i>Balon</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: J.C. Ibbetson, <i>Wzlot na balonie</i>; <i>Wzlot balonu braci Montgolfier 19 września 1783 r. w Wersalu</i>, grafika</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu – interpretuje wiersz Naruszewicza jako pochwałę rozumu ludzkiego – *w wierszu Naruszewicza i malarstwie epoki wskazuje kult rozumu ludzkiego, wiedzy i wynalazków; identyfikuje go z nową epoką (oświeceniem) – *wskazuje filozoficzne źródła oświeceniowej fascynacji nauką i wiedzą – *na podstawie wiersza <i>Balon</i> przedstawia cechy ody – wskazuje peryfrazy jako środki typowe dla stylu klasycystycznego – samodzielnie tworzy peryfrazy wskazanych pojęć – *rozpoznaje w utworze inne środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – *analizuje ukazane w wierszu <i>Balon</i> obrazy człowieka ujarzmiającego przyrodę – *interpretuje wiersz, wykorzystując kontekst filozoficzny i historyczny – *charakteryzuje odę jako gatunek klasycystyczny – *dostrzega w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) – *prezentuje sylwetki filozofów (Kartezjusz, Locke, Kant) i krótko referuje założenia ich teorii (na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów) – *wygłasza na forum klasy wypowiedź na temat ważnych postaci oświecenia, prądów filozoficznych i artystycznych na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów 	Godzina fakultatywna na przeznaczona jest na ewent. zaprezentowanie wybitnych filozofów i ich myśli – referaty lub prezentacje na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów.

<p>Patriotyzm czasów kłęski.</p>	<p>2 (lub 1 +*1F)</p>	<p>I. Krasicki, <i>Hymn do miłości ojczyzny</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>grafika: J.P. Norblin, <i>Uchwalenie Konstytucji 3 maja</i></p> <p>architektura: Pałac Na Wodzie w warszawskich Łazienkach;</p> <p>malarstwo: obrazy Canaletta portrety ludzi epoki (np. króla Stanisława Augusta, I. Krasickiego);</p> <p>wybrane obrazy Davida jako przykłady klasycyzmu w malarstwie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje hymn Krasickiego, dostrzegając w nim obraz patriotyzmu czasów kłęski – wnioskuje, dlaczego <i>Hymn do miłości ojczyzny</i> stał się wzorcem liryki patriotycznej – analizuje budowę utworu, wskazując jego klasycystyczny charakter (jasność, przejrzystość, ład, proporcja, symetria, równowaga) – analizuje słownictwo użyte w wierszu, wskazując czystość języka jako jedną z zasad utworu klasycystycznego – charakteryzuje hymn jako gatunek klasycystyczny – odnajduje zasady stylu klasycystycznego w malarstwie epoki (np. na obrazach Davida) – wyjaśnia określenie „klasycyzm stanisławowski” – na podstawie podręcznika omawia działalność państwa w sferze kultury w czasach stanisławowskich: reformy (zwłaszcza reformę szkolnictwa), instytucje kulturalno-oświatowe – wykorzystując wiadomości z historii, określa, jakie próby reform podejmowano w Polsce 2. połowy XVIII w. w celu ratowania państwa – na podstawie podręcznika podaje najważniejsze informacje o życiu i twórczości Krasickiego jako najwybitniejszego poety czasów stanisławowskich i przedstawiciela polskiego klasycyzmu – redaguje noty biograficzne najważniejszych postaci polskiego oświecenia oraz hasła encyklopedyczne pojęć związanych z tą epoką w Polsce, instytucji kulturalnych i społecznych – przedstawia walkę o czystość języka polskiego jako jedno z zadań Komisji Edukacji Narodowej i Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych – określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu – *porównuje charakterystyczne cechy stylu klasycystycznego w architekturze (pałac Łazienkowski), rzeźbie (Canova), malarstwie (David) i poezji – *charakteryzuje klasycyzm jako główny nurt artystyczny i myślowy oświecenia (obok sentymentalizmu i rokoka) 	<ul style="list-style-type: none"> – przeprowadza pełną analizę i interpretację hymnu Krasickiego – dostrzega w omawianym utworze językowe wykładniki elegancji stylu – *dostrzega w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) – omawia dzieła sztuki oświeceniowego klasycyzmu, wskazując typowe dla nich cechy i zasady estetyczne – przedstawia klasycystyczny ideał języka: jasność, czystość, precyzja, doskonałość, i odnajduje go w znanych utworach Krasickiego – *przeprowadza interpretację porównawczą hymnu Krasickiego oraz wybranego obrazu Davida (np. <i>Przysięga Horacjuszy</i>); uwzględnia temat, wymowę, klasycystyczny charakter obu dzieł – w dziełach oświeceniowego klasycyzmu (np. w malarstwie Davida) wskazuje nawiązania do antyku (temat, motywy, gatunek, zasady estetyczne) – odczytuje dzieła Canaletta jako obraz życia Warszawy czasów stanisławowskich i jako przykłady malarstwa klasycystycznego – *prezentuje samodzielnie znalezione informacje o ważnych instytucjach społeczno-kulturalnych powstałych w dobie oświecenia – *przedstawia (np. w postaci referatu) Stanisława Augusta Poniatowskiego i kulturę jego czasów, uwzględniając kontekst historyczny – *wygłasza referat na temat reform szkolnictwa w Polsce w XVIII w. oraz na temat zasług Konarskiego – na podstawie podręcznika oraz samodzielnie znalezionych źródeł prezentuje sylwetki wybitnych postaci polskiego oświecenia (np. w formie: komentarza, gazetki klasowej, prezentacji multimedialnej) 	<p>Interpretację utworu warto poszerzyć o ogólne spojrzenie na klasycyzm, jego cechy w sztuce i wybitne dzieła, a także klasycyzm stanisławowski i jego kontekst historyczny.</p>
---	-----------------------	--	---	--	---

<p>„Satyra prawdę mówi...”, czyli realizacja oświeceniowej zasady „bawiąc – uczyć”</p>	<p>3+*1</p>	<p>I. Krasicki, <i>Pijaństwo, Do króla</i> i inne satyry (poznane w szkole podstawowej, np. <i>Żona modna</i>)</p> <p>M. Jastrun, <i>Pijaństwo</i> (fragmenty)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: W. Hogarth, <i>Modne małżeństwo</i></p> <p>P. Hazard, <i>Kryzys świadomości europejskiej</i> (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści satyr – rozpoznaje tematykę i problematykę satyr oraz ich związek z założeniami ideowymi epoki – relacjonuje treść satyr, wskazuje sposoby portretowania postaci – określa, co jest ośmieszane i skrytykowane w czytanych utworach – omawia sposoby kształtowania formy utworu: dialogowość, obrazki obyczajowe, retoryczność stylu (przytacza właściwe fragmenty) – wskazuje przykłady komizmu, sarkazmu i ironii – przedstawia satyrę jako gatunek literacki (na konkretnych przykładach) i jako konwencję estetyczną – przedstawia (odwołując się do przykładów) satyrę polityczną i obyczajową – wyjaśnia, na czym polega dydaktyczno-moralizatorski charakter czytanych utworów – opisuje obraz Hogartha, rozpoznając jego satyryczny charakter – porównuje satyryczny wymiar utworów Krasickiego i malowidła Hogartha, *uwzględniając specyfikę tworzywa każdego z dzieł – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy – w związku z wierszem Jastruna komentuje pijaństwo jako dziedzictwo kultury sarmackiej – interpretuje wiersz Jastruna, uwzględniając jego kontekst literacki i kulturowy (satyry Krasickiego) – *w różnych źródłach znajduje wiadomości pogłębiające własne interpretacje oświeceniowych utworów 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje satyry Krasickiego, sytuując je w kontekście filozoficznym i kulturowym (racjonalizm, klasycyzm; niemożność racjonalnego uporządkowania świata trawionego chorobami ludzkiej głupoty i podłości) – na podstawie znanych satyr określa, jaki był stosunek poetów oświecenia do dziedzictwa sarmatyzmu; wnioskuje dlaczego – charakteryzuje język i styl czytanych satyr – wskazuje aforyzmy i sentencje typowe dla stylu Krasickiego – na obrazie Hogartha wskazuje typowe dla malarstwa środki artystyczne służące satyrze (deformacja, karykatura) – wnioskuje, dlaczego bajka, satyra i *poemat heroikomiczny były popularnymi gatunkami oświecenia (uwzględnia postulat epoki: „bawiąc – uczyć”) – rozpoznaje finezyjność budowy satyry <i>Do króla</i>; interpretuje funkcję i wymowę zamysłu kompozycyjnego (pozorna krytyka króla, faktyczna krytyka szlachty) – sporządza streszczenie logiczne przeczytanych fragmentów literatury naukowej – *cytuje literaturę przedmiotu w pracach pisemnych, prawidłowo sporządza przypisy – *analizuje i interpretuje wiersz współczesny; formułuje hipotezę interpretacyjną i weryfikuje ją na podstawie analizy 	<p>Na lekcji zostaną przywołane satyry Krasickiego poznane w szkole podstawowej. W razie potrzeby uczniowie powinni sięgnąć po ich teksty.</p>
<p>Jaka wizja świata wyłania się z bajek Ignacego Krasickiego?</p>	<p>1+1F</p>	<p>I. Krasicki, wybrane bajki [przypomnienie utworów poznanych w szkole podstawowej, np. <i>Wstęp do bajek, Jagnię i wilcy, Ptaszki w klatce, Przyjaciół, Dewotka</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wskazane bajki Krasickiego, zwracając uwagę na ich przejrzystą strukturę – zgodną z zasadami estetyki klasycystycznej – swoimi słowami formułuje przesłania dydaktyczno-moralizatorskie bajek (morały – wypowiedziane wprost lub „domyślne”) – przedstawia bajkę jako gatunek klasycystyczny, wskazując m.in. charakter dydaktyczny, morał, puentę, alegoryzm, lapidarność itp. – rozróżnia bajki narracyjne i epigramatyczne – wskazuje w czytanych tekstach aforyzmy i sentencje typowe dla stylu Krasickiego 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje bajki Krasickiego, uwzględniając ich styl i moralizatorskie przesłanie – wyjaśnia pojęcia: alegoryzm (alegoryczny), aforyzm, sentencja (sentencjonalność stylu) – przedstawia sylwetkę Krasickiego jako najwybitniejszego polskiego poety oświecenia – pisze rozprawkę (*esej) pt. „Jaka wizja świata wyłania się z bajek i satyr I. Krasickiego?”; wykorzystuje literaturę przedmiotu, prawidłowo sporządza przypisy i zestawienie bibliograficzne, przytacza cytaty 	<p>Podstawą lekcji są bajki Krasickiego poznane w szkole podstawowej. W razie potrzeby uczniowie powinni sięgnąć po ich teksty.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – w dłuższej wypowiedzi (np. w formie rozprawki lub *eseju) opisuje pesymistyczną wizję świata wyłaniającą się z bajek Krasickiego – *syntetycznie przedstawia sylwetkę twórczą Krasickiego; wykorzystuje informacje uzyskane z różnych źródeł 		
Wielką czy małą literą? Zawilóści ortograficzne.	1+1F	Wiadomości i ćwiczenia z podręcznika	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze zasady polskiej ortografii w zakresie pisowni wyrazów wielką i małą literą – potrafi zastosować powyższe zasady, tworząc teksty własne i poprawiając teksty cudze – wymienia kompendia poprawnościowe (słowniki), do których sięga, by rozstrzygnąć wątpliwości ortograficzne – potrafi znaleźć w słowniku ortograficznym określoną zasadę pisowni i zastosować ją w tekście własnym – wymienia najważniejsze słowniki języka polskiego, jakie powstawały od czasów oświecenia – przedstawia zasługi uczonych oświecenia dla leksykografii polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia konwencjonalną zasadę polskiej ortografii (*odróżniając ją od innych, np. fonetycznej, morfologicznej lub historycznej) – wyjaśnia, czym jest leksykografia (*definiuje termin) – uzasadnia przełomowość i znaczenie <i>Słownika języka polskiego</i> S.B. Lindego dla języka polskiego – przedstawia zasługi świątłych ludzi oświecenia w walce o czystość polszczyzny – uzasadnia pisownię wielką i małą literą, odwołując się do różnych zasad polskiej ortografii 	Dodatkowa godzina przeznaczona na ćwiczenia. Można ją zrealizować w innym terminie (powiązać z omówieniem pracy pisemnej).
2. Czucie i wiara					
Czucie i wiara w epoce rozumu. Serce czułe i piękne wzory, czyli sielanka sentymalna. Człowiek częścią natury. Natura jako raj utracony.	2 + 1F + *1	F. Karpiński, <i>Do Justyny. Tęskność na wiosnę, Przypomnienie dawnej miłości, Laura i Filon</i> (fragmenty) PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: Z. Vogel, <i>Ogród Aleksandry Ogińskiej w Siedlcach</i> ; J.-P. Norblin, <i>Kąpiel w parku</i> ; A. Watteau, <i>Odjazd na Cyterę</i> ; J. van Huysum, <i>Pejzaż arkadyjski</i> ; F. Boucher, <i>Zbieranie owoców</i>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści wierszy Karpińskiego – określa tematykę i problematykę utworów – głośno czyta wiersze, wydobywając ich melodykę – określa temat, nastrój, charakter wierszy – charakteryzuje postać nadawcy (podmiotu lirycznego), opisując jego uczucia i sposób ich wyrażenia – wskazuje paralelizm między światem natury i przeżyciami ludzkimi (np. <i>Do Justyny</i>) – wskazuje środki stylistyczne: powtórzenia, paralelizmy składniowe, epitety; określa ich funkcje – na podstawie czytanych utworów przedstawia cechy sielanki sentymalnej – dostrzega w sielankach nawiązania do ludowej pieśni – w czytanych utworach literackich i w malarstwie rozpoznaje topos Arkadii – określa sposób kształtowania przestrzeni arkadyjskiej w malarstwie i utworach literackich (*wskazuje środki artystyczne właściwe dla każdej ze sztuk) 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie poezji i malarstwa przedstawia człowieka i świat jego przeżyć wewnętrznych jako pole zainteresowania sztuki sentymalnej – ukazuje wpływ poglądów filozoficznych (<i>powrót do natury</i> Rousseau) na literaturę i sztukę – analizuje i interpretuje sielanki sentymalne, zwracając uwagę na ukazaną w nich uczuciowość sentymalną, związek z naturą i stylizowaną „prostotę” – dostrzega i *interpretuje konwencjonalność „prostoty” ukazywanej w dziełach sentymalnych – szerzej charakteryzuje jako prąd opozycyjny wobec klasycyzmu – *porównuje sposób ukazania natury i człowieka w sielankach oraz w malarstwie sentymalnym – wnioskuje, dlaczego twórcy sentymalizmu tak często nawiązywali do motywu Arkadii – przedstawia sielankę jako ważny gatunek sentymalizmu – charakteryzuje pejzaż sentymalny (na podstawie poezji i malarstwa) 	F

		T. Kostkiewiczowa, [Motywy i tematy literatury sentymentalnej] (fragmenty)	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje park sentymentalny, wskazując jego charakterystyczne elementy (budowle) i określając ich znaczenia; *odwołuje się do przykładów – podaje określenia składające się na uczuciowość sentymentalną (czułość, tkliwość, łzawość, prostota) – przedstawia sentymentalizm jako prąd artystyczny oświecenia – *przedstawia kult pamiątek (także narodowych) jako cechę polskiego sentymentalizmu – czyta ze zrozumieniem tekst Kostkiewiczowej – wymienia główne tematy i motywy literatury sentymentalnej – *przedstawia Puławy Czartoryskich jako ośrodek kultury polskiego oświecenia (sentymentalizmu) – *na podstawie podręcznika krótko prezentuje sylwetkę poetycką F. Karpińskiego; podkreśla jego związek z Puławami – wyjaśnia, jak sentymentaliści pojmowali człowieka i człowieczeństwo – *wskazuje cechy stylistyczne XVIII-wiecznych opisów uczuć – *prezentuje (ogólnie) postać Rousseau i jego hasło powrotu do natury – opisuje charakter i wygląd ogrodów epoki oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> – *opisuje ogród angielski i wnioskuje, dlaczego w XVIII w., w związku z rozwojem sentymentalizmu, pojawiła się moda na ten typ ogrodu – *znajduje w dostępnych źródłach wiadomości o Puławach jako ośrodku polskiego sentymentalizmu: o trybie życia, rozrywkach, zabawach, słynnych postaciach; opracowuje prezentację (np. referat z wykorzystaniem ilustracji) – *czyta fragmenty literatury przedmiotu; zawarte w nich informacje wykorzystuje we własnych wypowiedziach (ustnych i pisemnych) na temat utworów sentymentalnych – przedstawia Rousseau jako patrona sentymentalistów; *krótko streszcza jego poglądy na naturę (na podstawie podręcznika oraz samodzielnie znalezionych informacji) i wnioskuje, jaki miały one wpływ na kształtowanie się sentymentalizmu – interpretuje ogród jako synonim natury uporządkowanej – na podstawie słowników podaje znaczenia dosłowne i przenośne wyrazu „ogród”, *wyjaśnia jego etymologię 	
Najsłynniejsza kolęda polska.	1	F. Karpiński, <i>Pieśń o narodzeniu Pańskim</i> PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: J.-H. Fragonard, <i>Pokłon pasterzy</i>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje pieśń jako przykład poezji religijnej epoki oświecenia – określa relacje między Bogiem a człowiekiem ukazane w kolędzie, *a także w innych pieśniach religijnych Karpińskiego – wskazuje w czytanim utworze środki stylistyczne (np. apostrofy, wykrzyknienia, antytezy, oksymorony) i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje religijność jako ważną cechę polskiego sentymentalizmu – analizuje język <i>Pieśni o narodzeniu Pańskim</i> (słownictwo i jego zakresy stylistyczne, składnię, frazeologię) – *dostrzega w pieśni elementy poetyki baroku (np. antytezy, oksymorony) – na podstawie analizy utworu oraz słów poety przywołanych w podręczniku wskazuje dydaktyczny zamysł pieśni 	
Dialogi z tradycją. Tęsknota za Arkadią.	1	Cz. Miłosz, <i>Piosenka pasterska</i> PROPONOWANE KONTEKSTY motyw Arkadii w literaturze i malarstwie	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersz, rozpoznając ukazany w nim arkadyjski obraz natury – wiąże tytuł wiersza <i>Piosenka pasterska</i> z motywem Arkadii jako krainy pasterzy – odczytuje metaforyczną warstwę wiersza – wyjaśnia symbolikę ogrodu, odwołując się m.in. do wiadomości o epoce oświecenia – wskazuje powtórzenia i określa ich funkcję (piosenka) – przedstawia pochodzenie i znaczenia toposu Arkadii 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wiersz: formułuje hipotezę interpretacyjną, a następnie weryfikuje ją na podstawie analizy – wiąże tytuł wiersza <i>Piosenka pasterska</i> z etymologią nazwy gatunku (bukolika – od gr. <i>bukolos</i> – pasterz); podaje inne nazwy (sielanka, idylla) i wyjaśnia ich znaczenia – odwołując się do przykładów (literatura, malarstwo, inne dziedziny sztuki), wyjaśnia jakie jest miejsce toposu Arkadii w kulturze europejskiej 	

<p>Mazurek Dąbrowskiego, czyli nowy wymiar patriotyzmu.</p>	<p>1</p>	<p>J. Wybicki, <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i> (przypomnienie wiadomości ze szkoły podstawowej)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i>, zwracając uwagę na zaprezentowaną w niej nową koncepcję narodu – określa składniki utworu (zbiorowy podmiot liryczny, adresat, sytuacja liryczna, środki stylistyczne i językowe tworzące nastrój itp.) – analizuje warstwę językowo-stylistyczną oraz budowę wersyfikacyjno-składniową (dostrzega prostotę i melodyjność budowy, a także zaburzenia rytmu wiersza) – wskazuje środki stylistyczne (powtórzenia, apostrofy, formy czasowników); określa rolę refrenu – wymienia bohaterów narodowych przywołanych w utworze i określa ich rolę – wskazuje nawiązania do twórczości ludowej – komentuje obraz zbiorowości i model patriotyzmu wyłaniający się z utworu (społeczeństwo demokratyczne) – *wskazuje w <i>Pieśni Legionów</i> cechy przełamujące oświeceniowy klasycyzm i kierujące go w stronę idei romantycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje utwór, dostrzegając w nim etos narodu bez państwa – szerzej przedstawia postacie i wydarzenia historyczne przywołane w utworze, wskazując na kształtowanie się polskich mitów narodowych – *przeprowadza analizę porównawczą <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i> Krasickiego i utworu Wybickiego – omawia okoliczności powstania pieśni, jej historię oraz wskazuje moment, kiedy stała się hymnem narodowym 	
<p>Dlaczego czasem pisano odmiennie o tych samych sprawach? Język i styl różnych epok. Synteza materiału.</p>	<p>2+*1</p>		<ul style="list-style-type: none"> – określa, jak zmieniła się polszczyzna od średniowiecza do XVII wieku; wymienia najważniejsze procesy fonetyczne oraz zmiany systemu gramatycznego – syntetycznie przedstawia najważniejsze cechy językowe i stylistyczne polskich tekstów poznanych epok (średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia) – wyjaśnia, czym był średniowieczny wiersz zdaniowy – wymienia podstawowe środki stylistyczne stosowane w literackich utworach średniowiecza; *rozdziela styl utworów religijnych i świeckich – odwołując się do przykładów, charakteryzuje artystyczny styl renesansowy; rozdziela styl wysoki i prosty – charakteryzuje styl utworów Jana Kochanowskiego, wskazując jego różnorodność; omawia gatunki literackie wprowadzone przez poetę do polszczyzny *oraz stosowane rodzaje wersyfikacji – wskazuje polszczyznę XVI-wieczną jako koniec kształtowania się polskiego języka literackiego oraz początki stylu artystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – *omawia sposoby zapisywania tekstów w średniowieczu (grafia złożona, niezłożona, diakrytyczna) – *charakteryzuje specyfikę stylu Mikołaja Reja, odróżniając go od stylu utworów Kochanowskiego – omawia wpływ drukarstwa na rozwój literackiej polszczyzny i stosowanych w niej stylów – *szerzej wyjaśnia, kiedy i dlaczego polszczyzna zyskała status języka narodowego – rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Kochanowskiego, poetów barokowych, Krasickiego, Karpińskiego – wskazuje liczne zanieczyszczenia języka i zapożyczenia – barokowe makaronizmy oraz modę na francuszczyznę – jako cechy XVII- i XVIII-wiecznej polszczyzny oraz pole pracy pisarzy oświecenia – wyjaśnia, jakie wartości przeciwstawiali pisarze oświecenia stylowi barokowemu (i dlaczego) – wyjaśnia terminy: styl sentymentalny, styl rokokowy; podaje ich cechy 	<p style="text-align: right;">⇒</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – odwołując się do przykładów, charakteryzuje styl poezji barokowej i typowe dla niej środki stylistyczne – charakteryzuje polszczyznę sarmackiej szlachty – porównuje najważniejsze cechy stylu barokowego i klasycystycznego – wskazuje najważniejsze cechy stylu klasycystycznego, odwołując się do poznanych utworów oświeceniowych; *wyjaśnia terminy: styl wysoki, styl niski – rozpoznaje styl sentymentalny, odróżniając go od klasycystycznego *i poezji rokokowej – wskazuje wpływy języków obcych (zapożyczenia) w kolejnych okresach historycznych, a zwłaszcza: łaciny, języka czeskiego, włoskiego i francuskiego. 		
Praca klasowa nr 5	2				Praca klasowa sprawdzająca w sposób syntetyczny umiejętności uczniów związane z materiałem klasy I. Może mieć formę testu wielozadaniowego lub wypracowania.

Razem na oświecenie: ok. 19 godz. (kształcenie w zakresie podstawowym) + ok. *6 godz. (kształcenie w zakresie rozszerzonym)
około 5 tygodni (po 4 godz. w zakresie podstawowym + *2 godz. dodatkowo dla zakresu rozszerzonego)